

§ 19.

Slutligen justerades protokollsutdrag rörande de af Kammaren vid detta sammanträde fattade beslut.

Sammanträdet afslutades kl. 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Thorsdagen den 13 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Kammarens protokoll för den 5 innevarande månad upplästes och godkändes.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda Kamrar godkänt de tre voteringspropositioner, dem Banko-Utskottet, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, föreslagit i dess Memorial N:o 16, samt vidare denna dag blifvit bestämd för anställande af gemensamma omröstningar öfver Kamrarnes ifrågavarande beslut; så företogs nu, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, på sätt och med den utgång här nedan närmare förmäles, dessa omröstningar, i enlighet med de godkända voteringspropositionerna, nemligen:

Första voteringen:

Den, som i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren godkända förslag, vill, att kreditivet till manufakturdiskonten skall för år 1870 utgöra 1,750,000 R:dr, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, kommer, i enlighet med Första Kammarens beslut, ifrågavarande kreditiv att för år 1870 utgöra 2,000,000 R:dr.

Sedan voteringsseklarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, ävensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseklarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu seklarnes öppnande och uppräknings, och utföll omröstningen med 87 ja och 61 nej.

Den ömröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 40 ja och 57 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 87 ja och 61 nej,

sammanräkningen visar 127 ja och 118 nej,
varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Andra voteringen:

Den som, i enlighet med Utskottets, af Andra Kammaren godkända förslag, vill, att till Jernkontoret skall för år 1870 anvisas ett kreditiv af 750,000 R:dr, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, kommer, jemlikt Första Kammarens beslut, kreditivet till Jernkontoret att utgöra 900,000 R:dr.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstningen, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 100 ja och 52 nej.

Den omröstning öfver ofvantiagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 29 ja och 67 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 100 ja och 52 nej,

varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tredje voteringen:

Den som, i enlighet med Utskottets, af Första Kammaren godkända hemställan, vill, att 53 § i Banko-reglementet skall blifva oförändrad, röstar

ja;

Den det ej vill, röstar

nej ;

Vinner nej, har Riksdagen, i enlighet med Andra Kammarens beslut, förklarar, att till nuvarande 53 § i Banko-reglementet skall göras följande tillägg: *”samt må Fullmäktige dessutom, när de anse det med Bankens fördel förenligt, anvisa ytterligare medel till utlåning från denna fond”*.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogos nu sedlarnes öppnande och uppräknig, och utföll omröstningen med 46 ja och 103 nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 84 ja och 12 nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster, eller 46 ja och 103 nej, sammanräkningen visar 130 ja och 115 nej, varande alltså beslut i denna fråga af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets Memorial N:o 99, angående den under innevarande riksdag verkställda statsreglering samt anskaffande af de för Riksgäldskontorets utgifter erforderliga medel.

Punkten 1.

Härvid anförde

Herr Hedengren: Jag kan icke neka till, att, då detta förslag om ett lån på 30,000,000 R:dr framkom i Riksdagens elfte, för att icke säga tolfte timme, och utan att man förut haft den ringaste aning om ett sådant storartadt förslags framläggande, jag icke kunnat värja mig från att intagas af en liflig oro, att det möjligen skulle kunna lyckas att genom öfverraskning genomdrifva detsamma. Här är dock mina Herrar frågan om ett lån, som skulle uppgå till ej mindre än 30 millioner R:dr, det vill säga ej långt ifrån en tredjedel af hvad alla våra hittills byggda stambanor kostat Staten, och man vill besluta dess upptagande i ett sådant ögonblick som detta, innan man hunnit grundligt sätta sig in i frågan, och innan någon slags närmare utredning af de behof man dermed vill fylla blifvit ävägabragt. Man säger visserligen, att detta lån skulle användas till jernvägsbyggnader; men hvilka dessa skulle vara, eller huru stort belopp dertill erfordrades, derom upplyser icke ett ord i detta Betänkande. Man har helt enkelt tagit till en viss summa på höft, tänkande att den möjligen kan komma att gå åt; och jag vill gerna medgifva, att det ingalunda blir svårt att finna på utvägar att använda medlen, om de finnas att tillgå. Jag tror likväl, att, i fall man vill ådagalägga sparsamhet med Statens medel, det är af vigt att i första rummet noga beräkna de ändamål man vill befrämja, och sedan se till, huru och på hvad sätt detta ändamål lämpligast och på billigaste sätt må kunna be-

främjas; men framläggandet just nu, sedan så många af Riksdagens ledamöter redan äro hemresta, af ett så storartadt och genomgripande förslag kan verkligen föranleda till den misstanken, att förslaget upphofsmän försökt taga Riksdagens ledamöter par surprise, i förhoppning om att dessa nu skulle vara villigare än eljest att bifalla hvilket förslag som helst, endast för att få snart slut på Riksdagen, så att de kunde komma hem till Pingst. Jag tror det är alltför djerft handladt af Första Kammaren att hafva gått så till väga, som den gjort, då den biträdt detta förslag. Man anser Första Kammaren böra utgöra det konservativa elementet inom Representationen och hafva till uppgift att motstå och söka förhindra alltför omogna förslag, som måhända kunde vinna den af mera rörliga element sammansatta Andra Kammarens bifall; men åtminstone i anslags-, bevillnings- och bankfrågor har det visat sig, att de båda Kammarne bytt om rol, så att den, som skulle vara konservativ, varit framåtrusande, och tvärtom. Andra Kammaren har hållit igen i sådana frågor som denna förut, och illa vore, om icke Kammaren så gjorde äfven vid detta tillfälle. Då förslaget om de båda återstående stambanorna, den östra och norra, och om anslag till desamma icke gått igenom i denna Kammare, så vore det inkonseqvent handladt af Kammaren att nu besluta om låns upptagande för dessa stambanebyggnader, hvilka många af Kammarens ledamöter förut ansett böra hvilat åtminstone ännu någon tid, helst andra viktiga enskilda banor finnas, som äro i stort behof af understöd, om de skola kunna komma till stånd. Då fråga förevar här om anslag till en sådan viktig industriel bana, nemligen Frövi—Falu-banan, uttalade jag den åsigt, att man kunde, på det då föreslagna sättet att understödja dylika banbyggnader, med samma penningebelopp åstadkomma fyra gånger så stor sträcka jernbanor, som om Staten skall bygga banorna helt och hållet sjelf. Jag anser ytterst viktigt, att man väl betänker och noggrannt öfverväger alla dessa förhållanden, innan man bestämmer sig för en sådan betydlig låneoperation som den förevarande, hvilken, såsom nämnt, går lös på ej mindre än 30 millioner R:dr. Man tröstar oss visserligen med, att icke hela lånet skulle upptagas på en gång, utan att lånesummans belopp borde nu bestämmas, endast derföre att det skulle blifva bekant för långifvarne, huru stor massa obligationer som komme under följande år att utsläppas i rörelsen. Men om man än stadnar denna riksdag vid nu föreslagna fem millioner R:dr, så kan det lätt hända, att en kommande Riksdag, då den ser att obligationerna äro lätt säljbara, låter dem komma med något mer brådiskande fart i rörelse. Det kan inträffa — säger jag — att man då icke blir så nogräknad i afseende härå, utan använder dessa obligationer i större mängd än man nu ämnar, ja, till och med att de icke uteslutande komma att användas för Statens jernvägsbyggnader, utan möjligen i en hastig vändning äfven för Statens ordinarie eller extra ordinarie utgifter, till hvilkas bestridande lånevägen icke utan yttersta nödfall bör anlitas; och om något sådant olyckligtvis skulle inträffa, vore det ju sorgligt, om vi, som äro medlemmar af denna Riksdag, gifvit anledning dertill. Om en arfvinge kommer helt oförmodadt i besittning af ett stort arf, händer det ofta nog, att han låter detsamma försvinna lika fort, som det kom i hans händer, och det kunde måhända gå på samma sätt med dem, som komme efter oss, att

de, som ännu icke lärt sig af erfarenheten inse, huru stor sparsamhet och omtanke man måste iakttaga för att få Statens inkomster och utgifter att gå ihop, komme att behandla dessa tillgängliga millioner med alltför frikostig hand. Jag tror, att det dessutom, då man visste, att ett så stort lån vore beslutadt, blefve en lockelse för landet i allmänhet, att vid de snart tillstundande nya valen till Andra Kammaren företrädesvis utse sådana representanter, som vore angelägne om jernvägars dragande till eller genom deras respektive orter, och att möjligen vid dessa val således mindre afseende fästades på personernas duglighet för allmänna värf och sinne för sparsamhet med Statens medel än på deras förmåga och nit att drifva igenom frågor, som mera afsåge ortsintressen än det allmänna bästa. Nu har den vid de fordna ständsriksdagarne gängse jernvägsfebern något lagt sig, men säkerligen skulle den sålunda frammanas och med mera häftighet uppblossa vid nästa riksdag; och vi veta att recidiver ofta äro farligare än sjukdomen vid sitt första uppträdande. Det har icke lyckats Andra Kammaren annat än i mindre anslagsfrågor, att vid de gemensamma voteringarne genomdrifva sin mening; då det deremot gällt några större anslag, såsom t. ex. det till arméens vapenöfningar, har den mera frikostiga Första Kammaren segrat. Det var väl den gången icke fråga om mer än några hundratusental, nu gäller det deremot trettio millioner, och det vore derföre i sanning illa, om icke Andra Kammaren skulle genom enighet söka hindra ett så minst sagdt obetänksamt beslut som detta. Vi skola komma ihåg, att det icke är nog med den ökade skuldsättning vi derigenom skulle ådraga landet, utan att äfven de årliga annuiteterna, det vill säga den årliga räntan och amortering på statsskulden skulle derigenom komma att högst betydligt förökas; och då vi se, huru svårt vi redan nu hafva för att bestrida dessa annuiteter för de redan upptagna statslånen, kunna vi föreställa oss huru mycket svårare detta skulle blifva, om dessa annuiteter ökades med ränta och amortering å ytterligare trettio millioners statslån.

För öfrigt erkänner jag villigt, att det nu föreslagna inhemska fondsystemet vida vore att föredraga framför upptagandet af ytterligare utländska statslån. Sverige kan nemligen numera icke lämpligen uppträda på den utländska penningemarknaden såsom lånesökande, sedan de sednaste låneoperationerna tydligen ådagalagt, att lånevillkoren stegrats och betänksamheten mot de Svenska låneansökningarne blifvit allt större hos de utländska kapitalisterna, till följd af de ofta förnyade lånetransaktionerna. Det nu föreslagna systemet för statslån torde derföre hädanefter böra uteslutande användas, dock anser jag förslaget derom vara för tidigt väckt, då man icke ännu kunnat blifva ense om de ändamål, för hvilka medlen skola användas. Att bedrifva låneoperationerna, såsom hittills ofta skett, på det sätt, att man upptagit tillfälliga ficklån med kort återbetalningstid, kan icke heller i längden vara lämpligt för Statens kredit, och är icke heller nyttigt för dess finanser, emedan för de täta omsättningarna särskilda kostnader uppstå, hvilka skulle kunna undvikas genom ett inhemskt fondsystem.

I frågans nuvarande skick får jag emellertid uttala mig för afslag & Utskottets Betänkande, så mycket heldre som, om det redan är ganska svårt att återvända från Riksdagen sedan man icke lyckats åstadkomma

ett verkligt återhåll i statsutgifterna, det skulle blifva ännu mycket svårare, sedan man ådragit Staten en sådan ökad skuldsättning och så stora, ökade årliga utgifter. Jag får således föreslå, att första punkten i Betänkandet måtte helt och hållet afslås, och fastän den andra punkten ännu icke är föredragen, vill jag dock på förhand tillkännagifva, att jag anser den böra i så måtto bifallas, att: Fullmäktige må ega upplåna ett belopp af högst fyra millioner R:dr mot samma vilkor, som i denna punkt för öfrigt bestämmas rörande ett lån på fem millioner R:dr. Då Regeringen sjelf föreslagit ett upplåningsbelopp af 3,400,000 R:dr, synes det mig, som skulle för statsbristens betäckande ett lån på högst 4,000,000 R:dr vara fullt tillräckligt.

Häri instämde Herr *Erik Olsson*.

Herr von Troil: Jag tager mig friheten hemställa till Herr Talmannen och Kammarén, huruvida icke äfven andra punkten af Memorialet måtte få föredragas, på det att diskussionen måtte kunna omfatta båda punkterna på en och samma gång.

Med anledning af Herr von Troils hemställan beslöt Kammarén att i sammanhang med den första jämväl låta andra punkten i detta Memorial komma under föredragning. Sedan alltså sistnämnda punkt blifvit uppläst, fortsatte:

Herr von Troil: Uti hvad jag har ämnat att yttra angående detta magtpåliggande ärende är jag till en stor del förekommen af den föregående talaren, och kan derföre fatta mig kortare än eljest blifvit händelsen; men jag ber likväl att, utom de af honom framställda få uttala ännu några andra betänkligheter mot antagandet af Utskottets förslag. Först och främst torde det med fullt skäl kunna ifrågasättas, huruvida Stats-Utskottet haft befogenhet att framställa detta förslag, då mig veterligen ej någon motion, långt mindre någon Kongl. Proposition, dertill föranledt, och Stats-Utskottet, enligt min uppfattning, sjelft icke eger någon motionsrätt. Gällande Riksdagsordnings 39 § stadgar visserligen, bland annat, att Stats-Utskottet åligger att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning, samt föreslå hvad till fyllande af deras behof erfordras, men utaf detta stadgande bör man väl icke draga den slutsatsen, att Stats-Utskottet har befogenhet att föreslå utvägar till bestridande af sådana utgifter, hvilka kommande Riksdagar först ega att bevilja; dock vill jag icke mycket hålla på denna betänklighet, som, i fall förslaget varit riktigt och nyttigt, icke torde haft så mycket att betyda. Deremot måste jag, i likhet med den förre talaren, på det lifigaste beklaga, att Utskottet först i riksdagens 11:te eller snarare 12:te timme framkommit med ett så viktigt och på hela vår finansiella ställning så djupt ingripande förslag som det nu framlagda. Dermed vill jag dock ingalunda låta den tanken framskynta, att Stats-Utskottet velat genom öfverraskning genomdrifva detta beslut i Kamrarne, ty jag tror mig veta, att äfven uti Stats-Utskottet förslaget blifvit helt nyligen väckt; men vare dermed huru som helst, så måste dock en hvar erkänna,

att det är af synnerlig vigt, att frågan moget öfverväges innan beslut fattas. Då vi nu alla veta, att representanterna stå i begrepp att oförtöfvadt återvända till sina hemorter och af helt förklarliga skäl längta att med det snaraste få åtskiljas, så är det naturligt att de icke kunna skänka den uppmärksamhet som vederbör åt frågan, och att en noggrann pröfning deraf med ty åtföljande återremisser icke är möjlig att nu medhinnas. Jag hade väntat mig, att Stats-Utskottet skulle i detta fall hafva handlat såsom det gjorde vid 1867 års riksdag, då Utskottet långt före riksdagens afslutande framlade en tablå öfver den finansiella ställningen, jemte ett s. k. principbetänkande, för att deröfver inhemta Kamrarnes åsigt. Hade man nu så förfarit, så hade vi haft tid att närmare betänka oss i denna grannliga och viktiga fråga, och man hade då kunnat motse ett annat resultat än nu.

Hvad sjelfva saken angår, så instämmer jag med Utskottet deruti, att det ingalunda är förmånligt att tid efter annan upptaga flera smärre temporära lån, utan anser jag lika med Utskottet nödvändigt, att vi böra söka att inom en ej aflägsen framtid införa ett inhemskt fondsystem, hvilket otvifvelaktigt skulle, mer än något annat sätt att genom upplåning anskaffa medel, tillskynda oss fördelar, bland hvilka jag endast tager mig friheten nämna, att detsamma skulle föranleda till sparsamhet, och att räntan derå komme att stadna inom landet, men om jag således gillar dessa hufvudgrunder, kan jag deremot omöjligt gilla den tillämpning derutaf, som Utskottet i det nu föredragna Betänkandet sökt att genomföra.

Mine Herrar! det är icke särdeles längesedan jag tog mig friheten att framlägga mina åsikter om anskaffandet af de för jernvägsbyggnadernas fortsättande erforderliga medel; jag vill nu icke trötta Kamrarnes ledamöter med upprepande af allt hvad jag då anförde, utan tager mig blott friheten erinra det jag ansåg att 4,000,000 R:dr om året borde användas till jernvägsbyggnader, deraf 3,000,000 R:dr till stambanor att utföras för Statens räkning och 1,000,000 R:dr för att understödja byggandet af bibanor. Men jag tog mig vid samma tillfälle friheten påpeka, att det vore af högsta vigt, att innan man beslutade sig för upplånande af något visst belopp, såväl en viss plan för jernvägarnes byggande som äfven en tillförlitlig finansplan, grundad på införandet af ett inhemskt fondsystem, blefve uppgjorda och för Riksdagen framlagda. Ehuru jag således, enligt hvad jag redan nämnt, gillar det af Utskottet framställda förslaget om införandet af ett inhemskt lånesystem, kan jag dock icke godkänna Utskottets åsigt om upplåning af någon större summa förrän i sammanhang med framläggandet af en *fullständig jernvägsplan*, och jag hoppas att Regeringen icke skall underlåta att för nästkommande Riksdag framlägga förslag både i det ena och det andra af dessa hänseenden. Att nu upptaga ett lån på 30,000,000 R:dr, anser jag vara särdeles äfventyrligt, äfven om man skulle följa Utskottets förslag att intill nästa riksdag afyttra högst en sjettedel af obligationerna, det vill säga för ett nominelt värde af 5,000,000 R:dr, hvaremot återstående obligationsbeloppet skulle till Riksdagens disposition reserveras; ty jag hemställer, huruvida icke följden af ett dylikt system blefve det, att kommande Riksdagar skulle få långt större svårigheter att bekämpa vid afvärjandet af alla anspråk på anläggandet af jernvägar än hittills, då man visste, att Riksgälds-kontoret hade obligationer af ett redan beslutadt

lån färdiga, och att Riksdagen blott behöfde gifva order att utsläppa större eller mindre mängd af dessa papper för att erhålla nödiga penningar. Derigenom kunde man också inlockas på den farligaste af alla finansiella afvägar, nemligen den att bestrida Statens löpande utgifter med lånade medel; och jag hemställer till Eder sjelfva, mine Herrar! hvarthän det skulle leda, om man med dylika upplånade medel skulle bestrida kostnaderna för vår armés beväpning och dess vapenöfningar, våra fasta platserers befästande m. m. dylikt, som bör bekostas af den ordinarie beskattningen. Redan nu har man vid denna riksdag börjat lefva så att säga på kapitalet, då man, för att betäcka 1867 års lån, tagit i anspråk bankovinsten för tvänne år, samt dessutom, för att erhålla inkomster till fyllande af stundens behof, skrapat ihop alla möjliga tillgängliga kassor och fonder, bland hvilka jag vill nämna endast Christianstads läns flygsandsplanteringsfonds samt skogsplanteringskassans behållningar, äfvensom besparingarne af fyr- och båkmedlen m. m. Jag hemställer huruvida det kan blifva möjligt att vidare fortgå på denna väg, och jag för min del tror, att det hade varit långt bättre att redan vid denna riksdag i någon mån höja den allmänna bevillningen, hvilket i alla händelser väl snart blir en nödvändighet, ehuru jag äfven medgifver, att tiden till ett sådant steg icke varit synnerligen lämplig nu, när nöd och ekonomisk förlägenhet herrska inom hela landet. Jag inser, som sagdt är, att många svårigheter här emot finnas, men ett skäl, som mer än andra talat deremot, och i kraft af hvilket man icke varit benägen att vidtaga en dylik åtgärd, är det att nya riksdagsmannaval nu snart skola anställas, och att en hvar af Kammarens ledamöter, som önskade blifva omvald, icke velat komma hem till sina kommittenter och helsa dem med den underrättelsen att han bidragit till bevillningens höjande. Jag hyser den bestämda öfvertygelsen, att nästa Riksdag måste bevilja nya skatter för behofvens fyllande; man säger visserligen, att Representationen bör besluta besparingar der och hvar uti statsutgifterna, men utaf egen erfarenhet veta vi, att det är omöjligt att åstadkomma några sådana af betydligare omfattning, då Statens utgifter allt mer och mer måste tillväxa till följd af den utveckling Staten sjelf årligen ernär; och jag hemställer huruvida det kan vara klokt att utsätta nästa Riksdag för en stark frestelse att icke vidtaga en så oundviklig åtgärd, som den jag nyss omnämnde, genom att nu upplägga en mängd obligationer i Riksgälds-kontoret.

Detta är hvad jag har att säga om upptagandet af lån i allmänhet, men jag har äfven några speciella anmärkningar mot det nu föreslagna lånet, hvilka jag anhåller få underställa Kammarens bepröfvande. Utskottet säger nemligen: "Om ock lånet innefattar en större summa, är det icke derföre oundgängligt nödigt att för den närmaste framtiden af obligationsbeloppet föryttra mera, än man anser kunna utan olägenhet för rörelsen utsläppas". Dessa ordalag bevisa, att bakom låneoperationen ligger en tanke, som enligt min åsigt är ganska farlig, den nemligen att af obligationsbeloppet utsläppa så mycket som kan ske utan olägenhet för rörelsen, i stället för att inskränka sig till den summa, som i och för jernvägsbyggnaden oundgängligen erfordrades. Jag har äfven en stor betänklighet mot den bestämmelsen, att lånet skall blifva löpande med $4\frac{1}{2}$ procent ränta, ehuru det är möjligt, att detta kan utur vissa synpunkter vara

nyttigare, än om lånet upptages emot 5 procent; jag anser nemligen, att man bör göra lånet så begärligt för den stora allmänheten som möjligt, och jag föreställer mig, att en räntebestämning af $4\frac{1}{2}$ procent skall väsendtligen försvåra obligationernas afsättning. Egare af mindre kapital, såsom enkor, m. fl. skola säkerligen betänka sig, innan de uppköpa dylika obligationer, då jernkontoret och många städer, hvilka upptagit lån, i allmänna rörelsen utsläppt obligationer, hvilka alla löpa med 5 procent ränta. Likaledes hyser jag mycken tvekan att antaga Utskottets hemställan, att ifrågavarande fonderade statsobligationer skola utställas endast i "Svenskt mynt"; jag skulle dervid vilja hafva tillagt orden, "i silfver", ty då Herrarne beklagligen icke hafva godkänt den föreslagna förändringen af 72 § Regeringsformen, så går det icke an att upptaga ett lån att återbetalas genom årlig amortering under loppet af omkring 40 år, utan att tydligt bestämma det obligationerna skola betalas i silfver.

Allt visar att detta Betänkande är ett hastverk, som nu icke bör kunna komma i fråga att godkännas. Jag tror, såsom jag förut haft äran nämna, att det vid nästa riksdag kan komma i fråga att upptaga ett större statslån, men detta bör då icke ske annat än i sammanhang med fastställande af en fullständig plan för utförande af våra jernvägsbyggnader. Nu anser jag det vara bäst att besluta upptagandet af ett temporärt lån af 4,000,000 R:dr, hvilket icke bör möta någon svårighet att inom landet erhålla äfven under nuvarande förhållanden, och kunna obligationerna å detta lån framdeles konverteras i ett större statslån. Jag har föreställt mig, att lånet bör upptagas på samma villkor som 1867 bestämdes för det lån som då skulle upptagas, och att lånet skulle återbetalas åren 1873 och 1874. På det att jag icke ytterligare måtte behöfva besvåra Kammarrens Herrar ledamöter med att ånyo begära ordet, så har jag yrkat föredragning af första och andra punkterna tillsammans, och anhåller jag nu att få framlägga mitt förslag, i det närmaste lika lydande med det som år 1867 af Riksdagen antogs. Det skulle således heta:

att åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret uppdraga att för nämnda Kontors räkning anskaffa ett belopp af 4,000,000 R:dr, genom upplåning mot obligationer i Svenskt mynt, ställda till innehafvaren, att återbetalas å bestämda förfallotider, hvilka uti obligationerna böra angifvas, och löpande med fem procent ränta samt försedda med halfårs räntekuponger;

att infriandet af dessa obligationer skall ske till hela beloppet under de två åren 1873 och 1874, med ungefär lika andelar hvarterda året; samt

att Fullmäktige må ega bestämma de valörer, som för obligationernas gångbarhet finnas mest lämpliga, dock icke under 100 R:dr, äfvensom bevilja den kapitalrabatt som af omständigheterna påkallas.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra yrkar jag afslag å första punkten, samt att andra punkten måtte erhålla den ordalydelse mitt nu afgifna förslag utvisar.

Herr Grefve Posse: Herr Talman! Mine Herrar! Då det lider på slutet af Riksdagen, då först märker man rätt, huru dyrbar tiden är; och jag skall också derföre icke längre än oundgängligen nödigt är upptaga Herrarnes tid.

Innan jag öfvergår till sjelfva den förevarande frågan, ber jag likväl att få beröra ett ämne, som jag icke kan låta alldeles oanmärkt passera. Man har helt otvetydigt antydtt, att, om Stats-Utskottet icke helt och hållet öfverraskat Kamrarne, det dock något oförväntadt tagit dem par surprise i denna fråga. Detta är en förebräelse, som jag skall bedja att få undanrödja och, som jag förmodar, med fullt goda och giltiga skäl. Stats-Utskottet har icke kunnat framlägga sitt Finansbetänkande, förrän Riksdagen fattat definitiva beslut i afseende å Statsverkets beräknade inkomster och utgifter. Och innan Stats-Utskottet framlade detta Betänkande, hade Utskottet, då ingen motion i denna syftning blifvit väckt, icke befo genhet att inkomma med något särskildt förslag om lånefrågan, hvilken väl ej heller kunde rätt behandlas, innan behofven voro fullständigt kända. Det är visserligen långt lidet på riksdagen, men vi äro dock här samlade, och troligen möta inga hinder för oss att qvarstadna utöfver den bestämde tiden, i fall så skulle vara nödigt för denna frågas mogna öfvervägande. Om många ledamöter äro hemresta, är detta något, med hvilket vi icke vidare hafva att göra, sedan vi beviljat dem permission. I öfrigt kan frågan, för den händelse Kamrarne stadna i olika beslut, mycket väl vara afgjord före Pingst, enär gemensam votering i sådant fall kan för siggä nästa Lördag.

Hvad nu angår sjelfva hufvudfrågan, ber jag att få utgå från den ståndpunkt, att man nu synes vara temligen allmänt ense om, att Statens jernvägsbyggnader icke skola nedläggas, utan att de böra fortsättas, men i en försiktig måttstock och icke med så hastig fart som under ett och annat af de föregående åren. Att hädanefter bygga jernvägar för omkring 4,000,000 R:dr om året tror jag man i allmänhet anser lagom och lämpligt. Medel till dessa byggnader har man, enligt min uppfattning, varit öfverens om att söka anskaffa, icke genom beskattning, utan genom lån; och slutligen tror jag också en allmän önskan förefinnes, hvilken äfven inom Representationen ofta blifvit uttalad, att dessa lån, så vidt möjligt vore, skulle tillvägabringas inom landet. Alla dessa tre grundsatser föreställer jag mig således vara temligen allmänt omfattade och erkända.

När man nu vill upplåna penningar inom landet för detta ändamål, är det klart, att man i första hand måste se till, att lånet anordnas på det mest lämpliga sätt; och i detta afseende har majoriteten inom Stats-Utskottet, hvilken uppfattat det såsom särdeles lyckligt för vårt land, om ett inhemskt fondsystem kunde bildas, trott, att man redan nu borde dermed göra början genom att upplägga ett lån, passande för behofven under en följd af år, och af detsamma först taga hvad som för tillfället behöfves, och sedan öfverlemnna åt kommande Riksdagar att i mån af behof låta försälja obligationer. Jag för min del kan icke se några vådor i detta förslag. I början, då Stats-Utskottets förslag blef känt, rådde här vid lag en begreppsförvexling, hvilken man med synnerlig ifver utbredde för att skrämma upp den stora allmänheten. Det sades, att Stats-Utskottet ville hafva upptaget ett lån å 30,000,000 R:dr; men detta är naturligtvis felaktigt, då Utskottet endast tillstyrkt en lånesumma af 5,000,000 R:dr. Stats-Utskottet har blott i afseende å sättet för lånets upptagande förordnat, att Riksdagen skulle besluta uppläggandet af en låneserie å 30,000,000 R:dr, och att af denna 5,000,000 R:dr nu skulle föräyttras i

obligationer. Utskottet kunde ingalunda föreställa sig, att man skulle uppfatta saken så, som om dessa 25,000,000 R:dr i obligationer, hvilka komme att förblifva liggande i Riksgälds-kontoret, vore att anse såsom penningar, hvilka kunde när som helst, i fall af behof, användas. Jag vill dock tro, att, så länge dessa obligationer ligga i Riksgälds-kontorets vård, de icke kunna ega något värde, förrän Riksdagen själf medgifvit, att de skola försäljas. Möjligheten att skaffa lån till jernvägsanläggningarne är visserligen icke beroende utaf om vi nu trycka obligationer, utan derutaf om vi, när så nödigt blir, kunna förvandla dessa till mynt. Någon våda kan jag således icke se i den omständigheten, att man nu i Riksgälds-kontorets förvar öfverlemnade de återstående obligationerna å 25,000,000 R:dr, men jag erkänner att jag i detta fall anser mig böra utgå från den förutsättning, att den Representation, som kommer efter oss, skall bestå af lika klarsynte och fosterländskt sinnade män som vi, och att den icke skall fatta annat än för landet goda och välgörande beslut. Men äfven om man kunde antaga, att den i afseende å jernvägsanslag skulle vilja lemna fritt lopp åt denna passion, vet jag verkligen icke, om den i detta hänseende något skulle understödjas derutaf, att detta lån vore upplagdt. Erfarenheten från de stora jernvägsstriderna har visat, att man först beslutat jernbanors anläggande och sedan upplåning af penningar. Icke lärer väl heller någon vilja påstå, att det blir oss lättare att låna upp penningar, derföre att vi hafva obligationerna tryckta i förväg.

Om man emellertid icke nu är benägen att antaga den utväg för medels anskaffande, hvilken Utskottet föreslagit, återstår endast att taga ett tillfälligt lån för ögonblicket. Man vill nu endast upplåna hvad stundens behof kräfver, men likväl icke släppa ur sigte tanken på ett inhemskt fondsystem, och hvad blir häraf följden? Jo, att man nu först lånar upp några millioner och så nästa år ytterligare några millioner o. s. v., tills man samlat en mängd mindre skuldbelopp, och då äntligen anser man att det är tid att göra ett stort inhemskt lån för att inlösa alla dessa sväfvande skulder. Nu vet man dock, att hvarje klok och förständig person, som behöfver låna penningar, söker att begagna sig af goda och passande konjunkturer och framför allt icke dröjer med sina låneoperationer ända in i sista stund, då hans utgifter tränga så på, han måste skaffa mynt till hvad pris som helst. När jag gör ett tillfälligt lån, kan jag icke bedöma hvad detta lån står mig till efter dess pris vid sjelfva upplåningstillfället, utan detta beror på hvad penningarne kosta mig, då lånet skall omsättas. Då man lånar på korta tider, är man helt och hållet i långifvarnes händer; dessa se, att man nödvändigt måste hafva penningar, och de betinga sig sannerligen villkor derefter. Detta är icke förhållandet med ett amorteringslån, emedan man då anslår vissa tillgångar för att betala ränta och amortering å lånet, och icke har för afsigt att med en ny upplåning liqvidera den gamla. Jag tror Svenska Statsverket fått tillräcklig erfarenhet af huru det går, om man vid upplåningarne lemnar åt slumpen att afgöra allt. Vi hafva sett, huru dyra våra statslån blifvit genom vårt förvända lånesystem, och att slutligen vid sednaste upplåningen vi äro uppe vid nära sex procent. Summan af alltsammans är, att vi, enligt min öfvertygelse, skulle handla mycket

välbetänkt, om vi nu beslutade oss för detta fonderade lån och derigenom beredde utväg för en stadigt ordnad inhemsk obligationshandel.

Om man nu bestämde sig för denna låneserie å 30,000,000 R:dr, vore meningen, att, sedan först utgifterna för detta och följande år vore betäckta, från år 1871 under loppet af fem år 4,000,000 R:dr om året skulle användas till fortsättande af jernbanebyggnaderna, och såvida detta lån kunde realiserats, vore således obehöfligt att under dessa fem år upplägga något nytt jernvägslån, liksom man äfven, i min tanke, ganska säkert begränsat alla öfverdrifter i afseende å dessa anslag. Jag tror detta så mycket heldre, som det, efter hvad jag redan nämnt, visat sig, att det ingalunda bidragit till återhållsamhet i anslag att, såsom förut tillgått, först besluta om jernvägsanläggningar och sedan om låns upptagande.

I afseende å ordalagen i Stats-Utskottets föreliggande hemställan hafva nu några förändringar i Första Kammaren blifvit gjorda, hvilka jag skulle vilja förorda, för den händelse Andra Kammaren vore benägen att godkänna Utskottets förslag, emedan derigenom en gemensam votering kunde undvikas. I första punkten är den förändring beslutad, att orden: "*omkring 40 år*" skulle utbytas till *högst 40 år*, att vidare i stället för: "*högst en sjattedel*" det skulle heta: "*icke mera än en sjattedel*", och slutligen att orden: "*intill nästa riksdag*" skulle förändras till: "*intill slutet af år 1870*". I andra punkten åter har Första Kammaren ändrat inledningen, genom att gifva densamma följande lydelse: "att derest Fullmäktige skulle finna omständigheterna vara sådana, att lån i enlighet med första punkten icke kan erhållas på vilkor, som de finna antagliga, Fullmäktige må ega upplåna" etc.

Jag anhåller vördsamt, att Herr Talmannen behagade framställa proposition å Stats-Utskottets förslag med nämnda förändringar, så att förslaget i sin helhet kommer att erhålla följande lydelse:

att Riksdagen måtte besluta:

1:o) att uppdraga åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att, till godtgörande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader, äfvensom för beredande af tillgång till framtida jernvägsanläggningar mot fonderade statsobligationer å ett sammanräknadt nominelt belopp, motsvarande 30,000,000 R:dr, utställda i Svenskt mynt samt löpande med $4\frac{1}{2}$ procent ränta, som halfårsvis förfaller, upptaga ett lån att återbetalas genom årlig amortering under loppet af "*högst*" 40 år; af hvilka obligationer "*icke mera än*" $\frac{1}{6}$, eller för nominelt värde af 5,000,000 R:dr, må "*intill slutet af år 1870*" föryttras, till det pris Fullmäktige ega bestämma, hvaremot återstående obligationsbeloppet skall till Riksdagens disposition reserveras; egande Fullmäktige i öfrigt vid denna upplåning tillvägagå på det sätt, de finna lämpligast och med det allmännas fördel mest öfverensstämmande; och att i afseende på detta lån måtte föreskrifvas:

(Mom. a) b) och c) alldeles lika med deras lydelse i Stats-Utskottets Memorial.)

2:o) att derest Fullmäktige skulle finna omständigheterna vara sådana, att lån i enlighet med första punkten icke kan erhållas på vilkor, som de finna antagliga, Fullmäktige må ega upplåna ett belopp, motsvarande *högst* 5,000,000 R:dr, mot obligationer, lydande å Svenskt mynt,

ställda till innehafvaren, att återbetalas å bestämda tider, hvilka uti obligationerna böra angifvas, ej kortare än fem år och ej längre än tio år från obligationernas utgifningsdag; och må Fullmäktige bestämma obligationernas räntefot och valörer samt bevilja den kapitalrabatt, som af omständigheterna möjligen påkallas.

Herr Carl Ifvarsson: Man kan verkligen vara tvehogse, om man skall tala eller tåga, då man känner, med hvilken otålighet Kammaren önskar komma till slut med denna fråga för att i rätten tid kunna afsluta riksdagen. I sjelfva verket beror detta uteslutande derpå, om det nu föreliggande Betänkandet under förmiddagens lopp blir af Kammaren afgjort; ty enligt hvad i Talmans-konferensen blifvit upplyst och beräknadt är det i annat fall omöjligt att på Lördagen kunna afsluta Riksdagen.

För min del kan jag ej neka, att det föreföll något egendomligt och öfverraskande, då afdelningen inom Stats-Utskottet till detta inkom med sitt förslag att emot riksdagens sista ögonblick tillstyrka densamma antagandet af ett alldeles nytt lånesystem af den omfattning, som det föredragna förslaget innehåller. Sjelfva idén, att söka utveckla ett inhemskt lånesystem, ogillar jag dock icke; men vid närmare granskning syntes mig isynnerhet trenne omständigheter tala emot förslaget godkännande för det närvarande. Först och främst torde Riksdagen icke numera hafva tillfälle att åt pröfningen af förslaget i alla dess detaljer egna den omtanke, som för ett så viktigt och omfattande ämnes behandling måste vara af nöden. Och genom ett förhastadt beslut skulle lätt nog svårigheter kunna uppkomma, som man icke förutsett, men hvilka för en längre tid skulle kunna menligt inverka såväl på låneaffären som på landets ekonomi. Denna omständighet får så mycket större betydelse, som de upplånta medlen äro afsedda att användas till fortsättande af landets jernvägsbyggnader, men frågan om dessa anläggningars utsträckning m. m. icke ännu på långt när befinner sig på det klara. Jag vill i detta hänseende erinra derom, att Riksdagen för ej längesedan beslutat till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om framläggande af fullständigt förslag till jernvägsbyggnadernas ordnande. Det torde vara lämpligare att i sammanhang dermed eller kanske först efteråt fastställa planen för ett lånesystem än att behandla den frågan på förhand, såsom Utskottet föreslagit. Detta är den andra omständigheten, som hindrar mig att godkänna förslaget. Och för det tredje befarar jag, att derest obligationer å 30,000,000 R:dr nu på en gång skulle utfärdas, och en tillgång, om ock något imaginär, dermed skulle bildas, jernvägsintressena deruti skulle finna en mäktig retelse att åter börja dessa beklagliga strider, hvilka man först nyligen och ej utan kraftig ansträngning lyckats qväfva. Man kan icke önska detta, eller att jernvägsanläggningarne återigen forceras utöfver de gränser, som Riksdagen nu för dem stadgat.

Jag vill emellertid, af det skäl jag i början af mitt yttrande anför, icke inlåta mig i något vidlyftigare ordnande, utan inskränker mig att, med åberopande af de skäl som i korthet blifvit i reservationen antydda samt af Herr Hedengren och den ärade ledamoten från Malmö framställda, yrka afslag å första punkten. I fråga om den ändring anhåller jag åter om Herr Talmannens proposition på följande förslag: att Fullmäktige i Riks-

gälds-kontoret må ega upplåna ett belopp, motsvarande högst 4,000,000 R:dr mot obligationer, lydande å Svenskt mynt, ställda till innehafvaren, att återbetalas å bestämda tider, hvilka uti obligationerna böra angifvas, ej kortare än fem år och ej längre än tio år från obligationernas utgifningsdag; och må Fullmäktige bestämma obligationernas räntefot och valörer samt bevilja den kapitalrabatt, som af omständigheterna möjligen påkallas.

Med Herr Carl Ifvarsson instämde Herrar *Hæggström, Ola Månsson* m. fl. ledamöter.

Herr Kolmodin: Då riksdagens afslutande före Pingsthelgen är beroende derpå, om Kammaren under förmiddagens plenum hinner fullborda behandlingen af detta ärende, vill jag bidraga till detta goda ändamål genom att inskränka mig till att instämma i Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Friherre Liljencrantz:

Herr Berger: Det har många gånger blifvit klart ådagalagdt, hvilka olägenheter som i finansielt hänseende härflyta deraf, att man riksdag efter riksdag upptager smålån; och jag behöfver alltså i afseende härå blott erinra, hurusom genom ett sådant förfaringssätt krediten ovillkorligen måste försvagas, på samma gång som kostnaderna för lånen i ej oväsentlig mån ökas. Det enda riktiga förfaringssättet vore att på en gång upplägga ett större inhemskt fonderadt lån; och besluter man sig ej snart derför, skall följden oundvikligen blifva den, att man inom ett par riksdagar åter måste taga sin tillflykt till utländsk skuldsättning. För att undvika detta, tror jag, lika med Stats-Utskottet, att man så snart som möjligt bör gripa sig an och på en gång utfärda obligationer å ett fonderadt lån af 30,000,000 R:dr. Jag kan med så mycken större trygghet ansluta mig till en sådan operation, som enligt min tanke de betänkligheter man emot densamma lyser äro af beskaffenhet, att de, åtminstone med några förändringar i Utskottets förslag, lätt nog kunna häfvas. Först och främst har man nemligen föreställt sig att genom upptagande på en gång af ett så betydligt statslån alltför mycket af de befintliga kapitaltillgångarne skulle fränhändas industrien och näringarne; och dernäst ligger den farhågan nära till hands, att kommande Riksdagar möjligen skulle uti sin fria dispositionsrätt öfver ett så stort lån som 30,000,000 R:dr finna en lockelse till allt för stor frikostighet i anslag eller till en alltför hastig utsträckning af jernvägsbyggnader, utöfver hvad som för samhällets jemna och säkra utveckling i det hänseendet vore nyttigt och ändamålsenligt. Befaras måste och slutligen, att tillgång på en gång af inhemska räntebärande statsobligationer till ett så stort belopp, som nu är i fråga, skulle i betydlig mån bidraga till sänkning i priset på desamma och till lånets fördyrande. Alla dessa olägenheter kunna lätteligen förebyggas genom bestämmande af vissa lämpliga gränser för lånets successiva utsläppande i marknaden. Stats-Utskottet har visserligen föreslagit, att under år 1869 endast 5,000,000 R:dr

R:dr skulle få upptagas. För min del tror jag att tiden för dessa 5,000,000 R:dr gerna kunde utsträckas till 1870 års slut, ty dessförinnan behöfver man i sjelfva verket ej större belopp. Men jag tror, att det blir nödvändigt att begränsa tiden för utsläppandet af obligationerna jemväl för de återstående $\frac{5}{6}$ af lånet. Man kan visserligen häremot rikta den invändning, att denna Riksdag icke kan i detta hänseende binda händerna på en kommande, hvilken alltså detta fall kunde göra dispositioner alldeles motsatta de af denna Riksdag beslutade. Men denna invändning förfaller lätt, om man närmare betraktar saken. Vid afslutandet af lån upprättas alltid emellan långifvare och låntagare ett kontrakt, hvars förbindelser äro å ömse sidor bindande. Vi veta ju alla, hurusom vid de lånetransaktioner, der långifvaren icke förbinder sig att öfvertaga hela lånet utan blott en del deraf, han alltid gör det förbehåll i kontraktet, att den del som han icke komme att öfvertaga icke får i allmänna rörelsen utsläppas förr än efter en viss gifven tid. Då jag antager meningen med detta nu föreslagna lån vara den, att Riksgälds-kontoret icke skall derom behöfva kontrahera med någon långifvare utan sjelft ombesörja försäljningen af obligationerna till allmänheten, finnes ju ingen annan långifvare än obligationsköparen och icke något annat lånekontrakt än obligationens innehåll, men hvarje bestämmelse som finnes i obligationen är också fullt bindande så väl för obligationsinnehafvaren som för Staten, och om i dessa obligationer utsättes såsom villkor, att hela lånet kommer att utsläppas successive inom vissa bestämda terminer, så är Staten lagligen bunden vid detta villkor, och en kommande Riksdag kan ej godtyckligt vidtaga några deremot stridande dispositioner. Jag har nu föreställt mig, att 5,000,000 R:dr i obligationer skulle få utsläppas 1870, samt att under hvart och ett af de derefter följande fem åren 1871—1875 ytterligare högst 5,000,000 R:dr skulle föryttras. Derigenom vore vunnet att ej alltför mycket obligationer på en gång utkomme i rörelsen, att industrien icke beröfvades nödigt kapital, och att kommande Riksdagar också vore förbundna att vidhålla den en gång beslutade ordningen för obligationernas utsläppande. Om man tager i betraktande den kapitalrabatt, som å detta lån utan tvifvel måste beviljas, och att i första rummet måste af de inflytande medlen betalas 1867 års temporära lån på 6,000,000 R:dr, skall återstoden för fullbordandet af våra stambanor icke blifva för mycket, men Statsverket befrias från omsorgen för nya lån under en längre följd af år.

I afseende på räntefoten, som Utskottet föreslagit till $4\frac{1}{2}$ procent, finner jag det olämpligt att bestämma densamma lägre än till 5 procent. Detta inverkar ju ingenting på lånets absoluta dyrhet. Ty den beror i allt fall på den blifvande kapitalrabatten. Det var 1867 års Riksdag, som med afseende på 1866 års afslutade utländska 5-procents-lån uttalade den mening, att det skulle vara fördelaktigare, om räntan för detta lån blifvit bestämd till $4\frac{1}{2}$ procent.

Detta kunde den tiden hafva sin giltighet, då alla föregående utländska lån voro $4\frac{1}{2}$ -procents-lån. Men hvad som möjligen då uttalades och möjligen den tiden hade skäl för sig, bör väl icke få gälla såsom grundsats för alla tider, ty förhållandena hafva sedan dess betydligt förändrat sig. Inom andra länder, med större kredit än Sverige, har räntefoten de sednare åren haft en bestämd tendens till stigande till och med utöfver 5 procent.

Våra två sista utländska lån löpa med 5 procent ränta. Då dessutom hypoteksbankens samt flera städers och korporationers obligationer löpa med 5 procent ränta, vore det enligt min tanke mycket oklokt att nu sätta räntan lägre än 5 procent; och ingenting skulle kraftigare bidraga till lånets fördyrande och obligationernas svåra afsättlighet, än om räntan i desamma sattes till $4\frac{1}{2}$ procent.

I afseende å tiden för amorteringen har Utskottet föreslagit den till 40 år. Måhända vore det likväl lämpligare att icke i detta fall så bestämdt fixera tiden; utan föreslår jag att den må bestämmas till *högst* 40 år.

Jag anholder således, att Herr Talmannen behagade framställa proposition derå, att Riksdagen måtte besluta:

1:o) att uppdraga åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att, till godtgörande af de vid innevarande riksdag beviljade anslag till Statens jernvägsbyggnader äfvensom för beredande af tillgång till framtida jernvägsanläggningar, mot fonderade statsobligationer å ett sammanräknadt nominellt belopp, motsvarande 30,000,000 R:dr, utställda i Svenskt mynt samt löpande med 5 *procents ränta*, som halfårsvis förfaller, upptaga ett lån att återbetalas genom årlig amortering under loppet af *högst 40 år*; af *hvilka obligationer* *högst* $\frac{1}{6}$ *eller för ett nominellt värde af 5,000,000 R:dr må intill slutet af år 1870 föryttras till det pris Fullmäktige må ega bestämma, och återstående beloppet med högst 5,000,000 R:dr årligen under hvartera af derefter följande fem åren 1871—1875 må kunna föryttras eller i allmänna rörelsen utsläppas, och hvarom stadgande i obligationerna bör intagas*; egande Fullmäktige i öfrigt vid denna uppläning tillvägagå på det sätt, de finna lämpligast och med det allmännas fördel mest öfverensstämmande, och att i afseende på detta lån måtte föreskrifvas:

a) att etc. (lika med Utskottets förslag).

Herr Carl Anders Larsson: Att här så många anmärkningar blifvit framställda mot Utskottets förslag, förundrar mig så mycket mindre, som meningarne i denna sak äfven inom Utskottet till en början varit delade, i det flere ansågo, att förslaget om ett så stort låns upptagande skulle inom Kamrarne mötas af alltför skarpt motstånd; men efter åtskilliga upplysningar, som i Utskottet erhöles, kom man snart till insigt derom, att man icke gerna borde vidare fortgå på den hittills beträdda banan att för jernvägsaffärernas reglering upptaga endast temporära ficklån, utan beslöt man sig för att söka ordna saken på ett sådant sätt, att man icke vid hvarje riksdag skulle behöfva sysselsätta sig med rangerandet af dessa låneoperationer och lämpa dem efter ständigt växlande konjunkturer.

Då för några år sedan frågan förevar om lån till jernvägsbyggnaderna, föreslog en ledamot i Borgare-Ståndet, att man skulle på en gång upptaga den för dessa byggnaders fullbordande erforderliga lånesumman. Man ansåg då detta förslag alldeles afvita, men sedan har erfarenheten visat, att man nog hade handlat klokast, i fall man då följt detsamma.

Icke bör man väl heller fästa sig vid, att Stats-Utskottets förevarande hemställan om låns upptagande inkommit i Riksdagens elfte eller tolfte timme, då man ju i alla fall hela tiden tänkt på låneutvägar för att betäcka Statsverkets utgifter till jernvägsanläggningarne, hvilka utgifter man

varit ense om att betäcka med lån och icke med ökad beskattning. Frågan är således blott att tillse, hvilket lånesystem som är det förnuftigaste, antingen, såsom Utskottet föreslagit, att nu upplägga ett inhemskt fonderadt större lån i stället för ett utländskt, eller att uppnegociera smärre temporära lån riksdag efter riksdag, tills man slutligen åter kommer på den punkt, att man måste taga ett större utländskt, dyrköpt lån för att honorera dessa små. Och man vet af erfarenhet, hvilka fluktuationer i våra inländska affärer dessa utländska lån åstadkommit! Då de dragas in i den Svenska marknaden, hvilken icke är i stånd att använda så mycket penningar, stiga alla varuvärden, jordegendomarne uppjagas till onaturligt öfverdrifna pris, handel och industri komma i raskare gång, och man inbillar sig att dessa förhållanden skola förblifva normala; men när den der penningekällan sinat ut, hvad blir följden? Jo, vi se det dagligen: stillhet eller tillbakagående inträda i affärerna, egendomsvärdena sjunka, industrien afmattas, befolkningen står arbetslös och afyttrar sina sista tillgångar för att komma öfver Oceanen till Amerika, fattighusen öfverbefolkas, och det går så långt, att man får underhålla hela orter. Ja, så har det gått till förut, och jag tror deruti ligger varning nog att icke vidare fortgå på den vägen. Dessutom kan det hända, att vi med dessa ficklån så förderfva vår kredit, att vi till slut, när ett absolut trängande behof påkommer, icke kunna erhålla ett större utländskt lån.

En talare har sagt, att Andra Kammaren borde visa sin motståndskraft vid detta tillfälle och icke ställa sig ovärdig inför sina kommittenter genom bifall till detta förslag. Ja, den värde talaren skulle nog hafva rätt, i fall icke här vore fråga om ett produktivt ändamål. Men jag frågar: är det icke Andra Kammaren värdigt och handlar den icke klokt och välbetänkt, om den understödjer alla produktiva företag i landet? Genom att gynna sådana företag kommer man näringarne och industrien att uppblomstra, uppväcker handeln till lif och rörelse, undanrödjer arbetslösheten och gifver arbetarne bröd, påskyndar landets materiella utveckling och förkofran och hinner slutligen derhän, att folket börjar älska sitt land och fattar mod och håg att sträfva för dess bästa. För öfrigt tror jag, att den af mig antydde talaren minst af alla borde beklaga sig öfver begagnandet af låneutvägen för jernvägsanläggningar, ty jag föreställer mig, att i den ort, hvarifrån han är, man är fullt belåten med jernbanor, byggda på lånade penningar, och jag tyckte mig höra från den värde talaren sjelf, då vi häromdagen hade Frövi—Falu-banan på tapeten, att han visst icke skulle beklaga, om Staten ville för den banans räkning låna upp åtskilliga millioner — jag tror till och med af utlåndingen!

Vi måste komma ihåg, att vårt land eger utomordentligt stora naturliga ressurser, som vi böra försöka att, såvidt möjligt är, göra oss till godo; och det lider intet tvifvel, att ett af de förträffligaste medel i denna riktning är underlättandet af våra kommunikationer. Tro Herrarne t. ex. att, om vi egde goda och ändamålsenliga kommunikationer ända högt upp i Norrland, Kronan skulle behöfva bortskänka sina nybyggen der för intet? Eller att möjligen dessa trakter då icke skulle blifva ordentligt befolkade? Jo, man skulle strömma dit, alldeles som man nu gör till Amerika.

Nu klagar man öfver — och jag tror aldraminst man här i Kammaren är främmande för den klagolåten — att man tvingas sätta in sina penningar i de förfärliga privatbankerna, och man har så många gånger framkastat, huru nyttigt det vore att få i gång ett inhemskt fondsystem och en ordnad obligationshandel. Men när en plan till ett sådant fondsystem framlägges, då ryggas man tillbaka och vill icke taga emot å Statens vägnar utfärdade obligationer! Är detta konsekvent, då har jag orätt.

Här är äfven sagdt, att detta lån vid en följande riksdag möjligen skulle kunna komma att användas till andra Statsverkets utgifter än jernvägsbyggnader, t. ex. till militäranslag eller något dylikt. Jag tror icke detta kommer att gå så lätt, som man vill påskina. Flera tecken tyda på, att till våra efterträdare i denna Kammare kommer att väljas personer, som icke äro frikostigare med statsmedel än vi varit; de torde fasthålla blifva det i ännu mindre grad än vi. Jag tror således icke det påståendet håller streck, att det lån, som är upplagd för jernvägsbyggnader, skall kunna frångöras detta ändamål och nedläggas i andra företag.

Herr Berger har visat de modifikationer förslaget borde undergå, för att man skulle kunna vara säkrare om lånets uppnegocierande. Dessa modifikationer anser jag kloka och förnuftiga, då det måhända annars icke blir så lätt att upplåna summan på de af Utskottet formulerade villkoren. Man må nemligen icke inbilla sig, att, om man blott släpper ut obligationer, folk genast skall nappa på kroken och köpa dem. Skälet, hvarför Utskottet bestämde räntan å obligationerna till $4\frac{1}{2}$ procent, var emellertid det, att då de hade så lång framtid för sig som 40 år, räntan under tiden kunde komma att i betydligare mån falla, och obligationerna sålunda att stå öfver parikurs. Derför var man inom Utskottet ense om, att räntan borde bestämmas till $4\frac{1}{2}$ procent; och om man medgifver kapitalrabatt derefter, tror jag väl det icke vore omöjligt afyttra obligationerna till $4\frac{1}{2}$ procent. Skulle emellertid Kammaren finna lämpligt att i detta afseende bestämma sig för 5 procent, vill jag för min del icke derför lägga hinder i vägen.

Hvad slutligen angår de anmärkningar, som i öfrigt blifvit framställda mot detta förslag, tror jag dessa redan vara af föregående talare upptagna till besvarande och så grundligt vederlagda, att jag ej behöfver vid dem uppehålla mig, helst jag dessutom icke kan förstålla mig, att denna Kammare skulle vara så konservativ, att den icke ville lemna sitt bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Herr Key: Bland de många skäl, som blifvit anförda mot Stats-Utskottets förevarande förslag är ett af de mest ohållbara, att förslaget blifvit afgifvet först i Riksdagens elfte eller tolfte timme. Jag vågar nemligen tro, att litet hvar inom denna Kammare är alltför mycket höjd öfver småsinne och egennytta, för att tveka att qvarstadna huru länge som helst, i fall sådant kunde blifva af omständigheterna påkalladt. Då jag således är öfvertygad, att man icke af böjelsen att resa hem föranledts till klander öfver att ärendet inkommit i denna elfte timme, kan jag icke fatta annat, än att skälet dertill skulle vara, att våra förståndsgåfvor nu vid riksdagens slut befunne sig i det utmattade skick, att vi icke numera

skulle vara i stånd att behandla förekommande frågor lika väl och noggrannt som förut.

Här vid lag hyser jag en alldeles motsatt åsigt, ty jag tror att mot Riksdagens slut, då man hunnit sätta sig in i ärendena och blifvit, om jag så får uttrycka mig, riktigt varm i kläderna, sådana frågor som denna mycket bättre och lättare kunna afgöras.

Vidare ber jag att få bemöta ett påstående af åtskillige talare, hvilket måste hvila på någon slags begreppsförvexling, den nemligen att här skulle vara frågan om en upplåning af 30,000,000 R:dr. Det förundrar mig verkligen, om man, efter en noggrannare genomläsning af Utskotts-betänkandet, skall kunna förneka, att lånesumman i fråga nu blott är 5,000,000 R:dr, och att de 30,000,000 riksdalerna endast hafva att göra med sättet för upptagandet af framtida lån. Äfvenså har man satt i fråga, huruvida vi verkligen blifva i behof framdeles af att upplåna denna sistnämnda summa eller åtminstone om vi böra det.

Vi se af Betänkandet, att Regeringen ansett behöfligt ett lån å 3,400,000 R:dr; och lägga vi till detta belopp den erforderliga kapitalrabatten å det ifrågasatta lånet, taga vi derjemte i betraktande osäkerheten, huruvida alla de beräknade inkomsterna, synnerligast annuiteterna för gifna understöds- och undsättningslån, komma att inflyta, tror jag vi skola komma till det resultat, att 5,000,000 R:dr nu äro behöfliga, helst bränvinsmedlen sannolikt äro, till råga på det öfriga, alltför högt beräknade.

Hvad åter det framtida behovet af större lån beträffar, så har man här redan påpekat olägenheten af att, såsom förut skett, bundta ihop en mängd små lån, det ena ofvanpå det andra, emedan följden blifvit allenast, att när de ändtligen vuxit till en hel packa som känts alltför tung att betala af löpande inkomster, särdeles om dessa uteblifvit mer och mer under det att kapitalafbetalningarne å dessa tillfälliga smålån kört tillsammans, så har man, huru litet böjd man än varit därför, såsom t. ex. i fjor, nödgats upptaga ett större utländskt lån. Detta hafva föregående talare redan utredt, och då fullbordandet af våra jernvägskommunikationer fortfarande kommer att kräfva nya utgifter och nya ansträngningar, då vi i vår statshushållning inslagit en väg, på hvilken det är lika lifsfarligt att gå tillbaka som att fortsätta, och då hvarje vän af ett inhemskt fonderadt lånesystem måste önska att vi bryta af med de utländska låne-transaktionerna, så tror jag, att Utskottets förslag är godt och välgrundadt.

Här har äfven blifvit sagdt, att man icke skulle kunna upplåna det ifrågavarande större beloppet, utan att allt för mycket draga från jordbruket och näringarne erforderliga kapital och derigenom sätta dem i förlägenhet. På samma sätt ansåg man äfven år 1867 omöjligt upptaga ett inhemskt lån å 6,000,000 R:dr; men det upptogs dock inom loppet af tre och en half månad, under det att Jernkontoret samtidigt upplånade, vill jag minnas, lika mycket. Den andel af detta lån, hvilken förfaller år 1872, eller sista året af den utsatta betalningstiden, kunde Riksgäldskontoret till och med erhålla på de bästa villkoren, hvilket visar att de längre papperen i allmänhetens ögon hade företräde. Hvad deremot det beträffar, att jordbruket och industrien skulle komma att blifva lidande på uppnegocierandet af ett sådant lån, kan det så mycket mindre

blifva fallet, som allt hvad bankdepositioner heter äro tillgångar, hvilka redan förut äro undandragna jordbruket och näringarne; det kommer förträdessvis att blifva dessa depositioner som skola förvandlas i obligationer; uti jordbruksinteckningar komme de, i hvilket fall som helst, aldrig mer att kostymera sig. Detta lån skulle således icke utöfva synnerligt inflytande på inteckningarne i jordegendomar, utan blott på de medel som nu på korta tider utlånas från bankerna.

För öfrigt är äfven i detta hänseende ingen fara för handen, så länge icke lånebeloppet öfverstiger landets förmåga att assimilera detsamma, och denna förmåga att uppsaga obligationer är i sanning betydligt större, än man i allmänhet föreställer sig. - Man blir alldeles förvånad, då man kommer sig för att tänka efter, huru stora belopp af obligationer, som inom en helt kort tid blifvit placerade inom landet. Man behöfver blott härvid erinra sig, att Staten sedan år 1867 upptagit ett lån å 6,000,000 R:dr, att Jernkontoret lånat betydliga belopp, att hypoteksbanken på ungefär ett år sålt obligationer för mer än 12,000,000 R:dr, och att dessutom åtskilliga städer upplånat belopp å flera millioner, alltsammans inom landet. Med sådana fakta för ögonen, och då man måste erkänna, jag upprepar det, att de dispositioner, som nu finnas i bankerna, föga sannolikt komma åkerbruket eller näringarne till godo, utan stadna qvar der eller utgå i form af korta lån, och då vidare obligationer i alla händelser skaffa sig väg till allmänheten, bör det icke då vara tydligt och afgjort, att, om man uppriktigt önskar införa ett inhemskt fondsystem, tiden nu är inne för dess införande, och att det icke går an att skjuta upp saken riksdag efter riksdag, till dess man ändtligen kommit derhän igen, att nödvändigheten af ett nytt utländskt statslån åter står för dörren.

Äfvenså har den invändning blifvit mot Utskottets förslag framställd, att en kommande Riksdag med denna tillgång i perspektiv blefve mindre sparsam, emedan den möjligen komme att anse dessa obligationer som redan tillgängliga penningar, och att på grund deraf jernvägsfebern skulle återkomma med förnyad häftighet o. s. v. Jag vågar likväl, med stöd af den erfarenhet man har från föregående riksdagar, hemställa, om någonsin de stora jernvägsanläggningarne förhinderats deraf, att man icke haft penningar till hands vid de tillfällen då de beslutats? Eller har man icke först beslutat sig för storartade och kostsamma förslag i denna väg, och sedermera börjat fundera på utvägar att anskaffa medel för deras utförande? Men nu när ett finansförslag framlägges, som har till ändamål att undanrödja jernvägsstriderna och ordna denna angelägenhet för en följd af år, då kommer man i sparsamhetens namn och yrkar afslag. Först om vi nu besluta oss för detta inhemska fonderade lån, först då kunna vi vara säkra för att intet utländskt lån skall upptagas, förrän dessa obligationer blifvit placerade; men om vi deremot förkasta detta förslag, så finnas hundrade möjligheter för att en kommande Riksdag i en hastig vändning skall bestämma sig för ett utländskt lån, liksom så många gånger förut.

Jag vill icke längre upptaga tiden, men kan icke underlåta att till slut uttrycka min förvåning öfver, att hos dem, som bekämpat Utskottets förslag, framskymtat ett uppenbart misstroende till framtiden och ett slags

förmynderskap öfver en följande Riksdag. Det är alldeles samma konservativa misstro, som Ståndsrepresentationen hyste för de nya Kamrarne. För min del tror jag, att en kommande Riksdag snarare skall fatta bättre beslut än sin föregångare, och om landet får anledning beklaga sig öfver fattade beslut, kan detta gälla oss lika väl som våra efterträdare, helst om vi låta nu ifrågavarande försök att en gång ordna våra finansiella förhållanden gå oss ur händerna.

Herr Hierta: Hvad jag egentligen har att yttra, är redan förut uttryckt i sak, och jag vill derföre endast i korthet förklara de skäl, som föranlett mig att denna gång ställa mig bland reservanterna mot Stats-Utskottets föreliggande Betänkande.

Dessförinnan ber jag dock att få taga fasta på ett yrkande af den siste talaren, att de, som reserverat sig mot upptagandet af ett lån på längre tid, skulle hafva uppenbarat en viss benägenhet att spela förmyndare för de kommande Riksdagarne. Jag vågar vara af en motsatt åsigt, ty om man kan förebrå någon att vilja tillvälla sig förmynderskap öfver följande Riksdagar, så är det just de Herrar, som vilja upptaga ett sådant lån för en längre följd af år.

Äfvenså vill jag fästa mig vid några uttryck af den värde representanten från Östergötland, som näst före den siste talaren hade ordet. Han sade, att man inom Stats-Utskottet visserligen var litet öfverraskad i början, när detta Betänkande först kom in dit från afdelningen, men så snart man läst igenom det och hunnit sätta sig in i frågan, fann man förslaget välbetänkt och nyttigt. Jag kan å min sida tala om, att hela affären afgjordes i Stats-Utskottet inom loppet af fyra timmar, och jag tror icke, att alla Utskottets ledamöter ega det snille och den snabbtänkta uppfattningsförmåga som den värde talaren, att de på en så kort stund kunna genomtänka och fullt införlifva sig med en fråga så vidlyftig och magtpåliggande som denna. Deremot torde det icke vara omöjligt, att den värde representanten från Östergötland kunde hysa en viss benägenhet för att binda kommande Riksdagar vid ett större lån, helst detta skulle användas till fullbordande af föreslagna stambanor. Han sväfvade också mycket ut i tal om nödvändigheten att gynna alla produktiva företag och påpekade särskildt, att nu afsedda ändamål vore ett sådant; men jag tror, att han här vid lag alldeles kom att förbise, att, om man tager upp alltför stora lån för jernvägarnes räkning, kommer man att just derigenom draga ifrån en del andra landets produktiva företag de kapital, som för deras normala bedrivande erfordras. Och att i sådant fall gifva med ena hand och taga med andra kan väl icke vara för landet i sin helhet gagneligt.

Jag vill nu öfvergå till angifvande af skälen för min reservation emot Betänkandet. Det första är, att Regeringen icke blifvit hörd i frågan, då det, i min tanke, egentligen hade tillkommit Regeringen att framlägga ett dylikt förslag. Konungens rådgifvare hafva också här iakttagit en berömvärd återhållsamhet i fråga om att binda händerna på våra efterträdare; och hvad oss sjelfva beträffar, hafva vi väl ännu icke hunnit förgäta, att när vi kommo till denna riksdag, utgjorde besparingar dagens lösen. —

Vidare tror jag, att, på grund af 39 § Riksdagsordningen, Riksdagen icke egentligen är bemyndigad att upptaga lån för behof, som ej äro för handen. Dermed är dock ingalunda sagdt, att icke Riksdagen kan bifalla detta förslag; ty den kan säga, att den icke vill annat än framlägga planen för ett inhemskt fondsystem. — Ytterligare torde det förtjena uppmärksamhet, att antagandet af detta förslag i Riksdagens sista timme säkerligen skulle väcka öfverraskning och oro i landet. Jag säger ej detta af misstroende till planens teoretiska giltighet; men jag föreställer mig, att man rättast borde uppskjuta frågans afgörande, till dess Andra Kammaren blifvit vald ånyo, helst man under tiden finge tillfälle att fundera på en mängd hithörande förhållanden, som kunna tåla vid att eftersinnas, och i afseende å hvilka det måhända är riktigast att icke så här på förhand bestämma sig. Jag vågar tro, att icke alla Stats-Utskottets ledamöter eller alla medlemmar af Kammaren haft tillfälle att stadga sin öfvertygelse i fråga om en del med ämnet sammanhängande omständigheter, såsom i fråga om lämpligaste räntefot och kapitalrabatt, huruvida alla obligationerna böra ställas i Svenskt mynt eller någon del af dem i utländskt o. s. v. — allt saker som torde tåla vid att få hvila till nästa riksdag, då man kan genast från riksdagens början taga ämnet under pröfning och utredning. Och uti ett uppskof till denna tid med frågans afgörande kan jag för min del icke se den ringaste våda. — Hvad man här yttrat om, att de smärre lånen skulle kosta Staten så betydligt mycket mera än de större, angår en fråga, som, efter min uppfattning, icke ännu kan anses så alldeles afgjord; betraktar man rätt omkostnaderna för de fonderade statslånen, tror jag man skall finna, att dessa lån stå oss ungefär lika dyrt, som de tillfälliga lån vi upptagit.

Grefve Posse grundade sin mening om förträdet af första punkten i Betänkandet på den ovillkorliga förutsättning, att de 30 millioner riksdalerna skulle vara af ett bestämdt behof påkallade. Jag tror likväl man måste betänka, att detta helt och hållet blir beroende af, huruvida kommande Riksdagar medgifva tillvaron af ett sådant behof; och här vid lag kunna en mängd omständigheter komma att inverka, hvilka äro för oss i detta nu obekanta.

Jag sluter mig derföre till den af Herr Carl Ifvarsson uttalade åsigt och förenar mig i det af honom framställda yrkandet.

Herr John Ericson: Jag beklagar mycket, att Stats-Utskottets föreliggande förslag så sent kommer under Riksdagens pröfning; och jag förstår fullkomligt den otålighet, hvarmed något hvar önskar att genom denna frågas skyndsamma afgörande kunna motse slut på riksdagen i vanlig tid. Men å andra sidan tror jag att, om man rätt begagnar tiden, den bör kunna räcka till för en allvarlig diskussion af denna synnerligen viktiga fråga.

Man har här framkastat den tanken, att Statens jernvägsbyggnader skola afslutas i och med nordvestra stambanan; men för min del tror och hoppas jag, att detta är en illusion. De stambanor, som återstå, äro den östra och banan norrut från Upsala; jag tror icke, att stambanesystemet bör uppgifvas förr, än dessa båda banor blifvit färdigbyggda. Derom torde man äfven temligen allmänt vara ense. Men om så är, så återstår frågan

om anskaffande af medel till dessa arbetens utförande. Att ej medlen skola genom beskattning uttagas, liksom att de ej böra upptagas genom lån på kort betalningstid, hvarigenom hela tungan af anläggningen skulle falla på den närvarande generationen, derom äro alla ense. Kostnaderna böra alltså bestridas genom lån på långa betalningstider; och det är ett förslag i sådant syfte, som nu föreligger till pröfning. Emot detsamma hafva hufvudsakligen blifvit riktade tre anmärkningar. Först har man, — under antagande att de obligationer, som ligga under Riksgäldskontorets vård, betyda alldeles detsamma som klingande mynt, — befarat, att en ny jernvägsfeber skulle uppkomma under följande riksdagar, en ny stormlöpning efter anslag, till hvilkas bestridande så rikliga tillgångar förefunnos. Exemplen från föregående riksdagar hafva tvifvelsutan frammanat denna skräckbild; men jag ber att få erinra, det förhållandena sedan dess äro förändrade, och att, *om* — det jag är långt ifrån att antaga — de återstående provinser, till hvilka det föreslagna och upprepade gånger antagna stambanenätet icke ännu hunnit, än skulle ingå en koalition emot Statens tillgångar, att deras representanter skulle försöka återupplifva dessa sorgligt ryktbara jernvägsintriger, som allmänna meningen längesedan karakteriserat efter deras rätta halt, så finnes det lyckligtvis en öfvervägande majoritet inom Riksdagen, som i fråga om jernvägar icke har något synnerligt mera att önska, och som derföre — om ej af andra skäl — tvifvelsutan skall veta att sätta en gräns för slika försök.

Den andra invändningen man riktat mot förslaget går ut derpå, att det skulle vara olämpligt att hafva obligationerna liggande i Riksgäldskontoret, emedan derigenom Riksdagen skulle frestas inlåta sig på obetänkamma utgifter. Denna invändning synes mig ännu haltlösare än den första. Har väl frånvaron af sådana obligationer i den förflutna tiden någonsin afhållit Riksdagen att bevilja medel till snart sagdt hvad som helst? Och efter man fäster sådan vikt på obligationerna, som dock ej äro annat än Statens förbindelser att efter en viss tid betala en viss summa, hvarföre ingifva ej bankosedlarne samma fruktan.

Slutligen har man sökt visa, att näringarne skulle komma att lida brist på nödigt kapital, om Staten upptog ett så stort lån som det här ifrågasatta. Denna invändning har redan blifvit af Herr Berger vederlagd; och genom den af honom föreslagna åtgärd i fråga om obligationers utsläppande i marknaden är all farhåga i det antydda afseendet, såsom mig synes, fullkomligt undanröjd.

Med anledning af hvad jag här haft äran yttra, anhåller jag om bifall till Betänkandet, med den af Herr Berger föreslagna redaktion af första punkten och med Herr Grefve Posses amendement i den andra.

Herr Friherre Gripenstedt: Man slites verkligen vid detta tillfälle mellan stridiga känslor, då man å ena sidan, vid tanken på huru dyrbar tiden är och huru önskligt det vore att i vanlig, stadgad tid hinna avsluta riksdagen, finner sig manad att iakttaga tystnad eller inskränka sitt yttrande, men å andra sidan besinnar, att öfverläggningsämnet är af sådan vikt, att det synes vara icke blott en rättighet utan en pligt att deri uttala sin öfvertygelse och gifva skäl för densamma. Detta sednare förhål-

lande synes mig emellertid ega en öfvervägande betydelse; och jag går derföre att i största möjliga korthet framlägga min mening i frågan.

I några de första raderna af sitt Betänkande har Utskottet yttrat, att det "ansett sig böra för Riksdagen framlägga resultaten af hela den verkställda statsregleringen, jemte den Utskottet åliggande utredning af Riksgäldskontorets behof; hvarefter Utskottet skall föreslå de åtgärder, som finnas nödiga för behofvens fyllande".

Efter genomläsningen af detta och hvad Utlåtandet för öfrigt innehåller har det säkerligen gått mången annan såsom mig, eller att han med någon förvåning sett, att Utskottet, utöfver hvad det sjelf angifvit såsom föremål för sin framställning, nemligen förslag till *de åtgärder, som funnits nödiga till behofvens fyllande*, i samma stund äfven framkommit med ett annat förslag af den mest genomgripande beskaffenhet. Vid pröfningen af detta förslag kan jag ingalunda dela de talareshens åsigt, hvilka ansett den omständigheten, att detsamma blifvit för Riksdagen framlagdt först i elfte timmen, som man säger, såsom likgiltig eller till och med — efter hvad en talare sökt ådagalägga — rent af fördelaktig. Jag är ej alldeles öfvertygad derom, att Kammarens ledamöter i allmänhet äro så villige att dröja qvar här någon tid för att kunna egna denna fråga en omsorgsfullare pröfning, än som, derest riksdagen skall i vanlig tid afslutas, kan medhinnas; och jag kan icke heller instämma deri, att man just nu skulle hunnit blifva så "varm i kläderna", att man bättre än förut vore skickad att besluta i frågan. Jag föreställer mig tvärtom, att ganska många sinnen äro oroad af en lätt förklarlig otålighet att snart komma till slut med riksdagen och få återvända till hemorterna; och att denna sinnestämning icke just är den fördelaktigaste för en lugn och allvarlig pröfning af viktiga ärenden, derom torde väl icke vara mera än en tanke.

Af Utskottets på ett mycket klart och enkelt sätt uti Betänkandet lemnade redovisning för resultaten af statsregleringen så väl som för Riksgäldskontorets ställning framgår, att Statsverkets brist intill 1870 års slut uppgår till 5,968,419 R:dr 42 öre, deraf 3,400,000 R:dr utgör det för jernvägsanläggningar beviljade belopp, samt återstoden eller den egentliga bristen i rundt tal bestiger sig till 2,600,000 R:dr. Om Utskottet nu velat inskränka sig till att, på sätt det sjelf antydt, föreslå nödiga åtgärder för behofvens fyllande, hade lösningen af detta problem varit, såsom mig synes, ganska enkel. Man skulle då hafva föreslagit Riksdagen att genom upplåning anskaffa den del af de bristande medlen, som motsvarade behofvet för jernvägsanläggningarne, eller 3,400,000 R:dr, samt att genom bevillning fylla den återstående bristen, eller 2,600,000 R:dr, hvilket belopp just jemnt motsvarar den nu utgående allmänna bevillningen.

Men Utskottet har, som sagdt, ej stadnat dervid, utan sträckt sina blickar långt framåt och föreslagit en upplåning, afseende jemväl framtida behof. Jag skulle ej hafva klandrat detta förfarande, derest omständigheterna i öfrigt vore sådana, att frågan kunde erhålla en så mogen och fullständig pröfning i alla dess delar, som dess vikt kräfver. Men jag hemställer, om detta verkligen kan sägas vara händelsen. Såsom skäl för sitt förslag har Utskottet uppgifvit, att man har att välja emellan två utvägar, antingen att taga sin tillflykt till ett tillfälligt, kortare lån eller upptaga

ett lån på längre amorteringstid. Då Utskottet i valet mellan dessa alternativ för sin del föredragit det sednare, och då, enligt Utskottets tanke, lånets storlek hufvudsakligen är beroende af hvilketdera bland dessa lånesätt som begagnas, så kommer Utskottet till den slutsats, att man på en gång borde göra en så stor upplåning, att kostnaderna äfven för de jernvägsanläggningar, som i den närmaste framtiden böra på Statens bekostnad utföras, dermed kunna bestridas; hvarjemte Utskottet erinrat derom, att detta belopp utan tvifvel bör kunna hos allmänheten erhållas, äfvensom att en sådan förskottsvis gjord upplåning icke kan medföra någon våda för våra näringar eller för penningställningen i landet, enär "det icke är oundgängligen nödigt, att för den närmaste framtiden af obligationsbeloppet föryttra mera, än man anser kunna utan olägenhet för rörelsen utsläppas".

En talare har redan förut fästat uppmärksamheten vid detta, äfven enligt min tanke, ganska anmärkningsvärda resonnement, hvilket i själfva verket synes hvila på den uppfattningen, att normen för statslåns upptagande skulle bestämmas förnämligast af hvad som möjligen *kan* upplånas, utan skada för rörelsen, och ej af hvad man för vissa, gifna ändamål *behöfver* upplåna. För min del tror jag tvärtom, att den enda, rätta grunden för all upplåning är att söka i behofvet deraf. Och jag frågar, om det behof, hvars fyllande här afses med den föreslagna upplåningen, nu kan anses vara tillräckligt utredt? Är planen för de nya jernvägar, som skulle komma att byggas, noga uppgjord och pröfvad? Har *sättet* för den nu så plötsligt ifrågasatta upplåningen eller grunderna för det nya fondsystemet blifvit behörigen öfvervägd och granskad? För min del kan jag ingalunda finna, att detta är förhållandet; men äfven om genom en noggrann och fullständig utredning af alla dessa omständigheter åtskilliga af de anmärkningar, som nu blifvit gjorda emot en sådan åtgärd, skulle kunna undanrödjas, tror jag dock, att under de verkligen existerande förhållandena, då ingen af dessa förutsättningar är för handen, torde något hvar med ett visst misstroende hafva emottagit ett så genomgripande förslag, och icke utan tvekan eller farhåga besluta sig för att bifalla detsamma. För min del nekar jag bestämdt att nu understödja detta förslag, hvilket, enligt min öfvertygelse, på långt när icke är så genomtänkt och förberedt, att man vid detta tillfälle kan eller bör fatta beslut om dess godkännande.

Jag tror dessutom lika med en föregående talare, att grundade anledningar förefinnas till det antagande, att den nya finansoperationen ej skulle komma att lyckas, utan göra hvad man kallar fiasco. Och jag ber Eder mine Herrar noga besinna hvad som skulle kunna blifva följderna, om något sådant inträffar. Jag anser ingalunda omöjligt, att man i så fall, för att draga sig ur den irakade förlägenheten, skulle kunna komma att tillgripa den utvägen att öfverlemna hela bundten af obligationer, som ej vinna afsättning hos allmänheten, till detta bolag, denna tänkta mellanhand emellan Staten och dess jernvägsbyggnader, hvarom man nyligen väckt förslag; och jag bekänner, att jag rådes för denna möjlighet.

Elhuru lifligt äfven jag önskar uppkomsten af ett inhemskt fondsystem, tror jag derföre, att man bör gifva sig något till tåls, om ej saken genast låter sig genomföras. Allmänheten behöfver vänja sig vid detta sätt

att placera sina besparingar; och vi hafva ju redan uttagit de första stegen i denna riktning genom utfärdande af statsobligationer på kortare tider. Man kan nu fråga: när dessa sistnämnda obligationer vunnit insteg hos allmänheten, hvad kan väl då föranleda till den farhåga, att obligationer på längre amorteringstid icke skulle finna afnämare? Twifvelsutant intet annat än den ganska viktiga omständigheten, att om man skulle behöfva disponera det kapital, som blifvit nedlagdt uti dessa obligationer, så är det pris, hvartill de kunna afyttras, beroende af marknaden för dagen; och det kan lätt nog inträffa, så inskränkt som marknaden här i andet är, att vid försäljningen af obligationerna man får underkasta sig en temligen betydlig kapitalförlust. Denna risk förefinnes naturligtvis i vida mindre grad i fråga om obligationer på kortare tid, hvilka dessutom alltid lätt kunna belånas; och det är utom allt twifvel, att man för framgången af de gjorda försöken att sprida statsobligationer hufvudsakligast har att tacka den omständighet, att de blifvit utfärdade på kortare betalningstid, hvilket betagit allmänheten dess fruktan att å sådana papper placera sina penningar. För att slutligen komma derhän, att äfven obligationer på så lång tid som 40 år skola blifva begärliga, torde man alltså först böra skaffa sig, så att säga, en mellanstation och sprida obligationer på något längre tid än den nu vanliga, men dock ej fullt så lång som den föreslagna å 40 år. Jag gillar således Utskottets alternativa förslag i andra punkten, der obligationernas betalningstid blifvit minst 5 och högst 10 år. Ett försök med 10-års obligationer vore i min tanke särdeles lämpligt; och om det då visar sig att de vunne förtroende, kunde tiden vara inne att komma till det slutliga målet, obligationer ställda på längre tids amortering. Dessutom måste man i afseende å öfriga vid obligationerna fästade villkor rätta sig efter allmänhetens vanor, och härutinnan felar Utskottet, enligt min åsigt, ganska betydligt, då det föreslagit en räntefot af endast $4\frac{1}{2}$ procent, hvilket icke oväsendtligen understiger hvad som utgör räntan å många andra, nu här i landet gångbara obligationer. Jag vet visserligen, att man kan neutralisera detta missförhållande genom beviljande af en högre kapitalrabatt; men denna omständighet faller icke så lätt i ögonen, och torde i allt fall icke vara rätt fattlig för många af dem, som skulle vilja i obligationer nedlägga sina besparingar. Jag tror derföre, att man åtminstone tills vidare måste hålla sig vid den räntefot, som i allmänhet åstundas, och att den variabla faktorn, som ligger i kapitalrabatten, eller emissionspriset, ej bör göras alltför stor.

Af dessa i korthet angifna skäl — och ehuru jag öppet vill uttala, att jag i många afseenden gillar Utskottets förslag, och framför allt den tankegång, som ligger till grund för detsamma — anser jag för närvarande icke rådligt att bifalla första punkten af Betänkandet, utan torde man böra stadna vid det i andra punkten framställda förslaget.

Innan jag slutar, kan jag likväl icke underlåta att anmärka det egna förhållande, att just jag, som så ofta fått uppbära förebräelser för att hafva gått alltför djerft och fort till väga i fråga om Statens skuldsättning för utförande af våra jernvägsbyggnader, vid detta tillfälle, då jag måhända för sista gången yttrar mig inom den Svenska Riksförsamlingen, skall finna mig, af uppriktig öfvertygelse, manad att uttala ett varningsord mot ett alltför hastigt påskyndande i detta hänseende samt tillråda, att man noga

må afväga sina krafter, och framför allt skaffa sig mera tid och rådrum, än som nu förefinnes, innan man fattar beslut i en så omfattande och viktig fråga.

Jag hemställer om afslag å första punkten och i andra punkten om bifall till Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Med uppriktig och denna gång oblandad tillfredsställelse har jag åhört den siste talarens yttrande, hvaraf jag funnit, att han åtminstone en gång anslutit sig till de åsikter, jag alltid förfäktat. Dessa åsikter hafva äfven blifvit uttalade af en representant från Malmö, med hvilken jag eljest icke brukar befinna mig på en linie, äfvensom af Herr Carl Ifvarsson, hvadan jag kan inskränka mig till att med dessa talare instämma.

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Som tiden är långt framskriden, afstår jag från ordet och instämmer med Herr Carl Ifvarsson.

Herr C. I. Bengtsson: Äfven jag anhåller att få tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Anders August Andersson: Den förevarande frågans stora vikt föranleder mig att deruti kortligen uttala min mening. Jag tror, att det ej kan bestridas, att allmänna meningen inom landet är den, att jernvägsanläggningarne böra bestridas med penningar, upplånade härstädes och ej utomlands, samt med lång amorteringstid. Denna åsigt har fått ett uttryck i Utskottets Betänkande, hvilket jag så mycket heldre vill bifalla, som det är att hoppas, att några goda år skola föranleda den stegring i välmåga och statsinkomster, att man icke skall behöfva begagna sig af samtliga obligationerna till upplåning. Jag instämmer derföre i Herr Grefve Posses förslag, derå jag anhåller om proposition.

Herr Wigardt: Jag vill så mycket mindre sätta Kammarens tålmod på prof, som mina åsikter blifvit fullständigt uttryckta af Herr Carl Ifvarsson, i hvars yttrande jag derföre instämmer.

Herr Östman: Äfven jag vill tillmötesgå Kammarens önsknings genom att afstå från ordet; och förenar jag mig med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: På de skäl, som den förste talaren anført, yrkar jag afslag å Betänkandets första punkt, och instämmer jag i öfrigt med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Björck: Det är högeligen oangenämt för mig att nödgas upptaga Kammarens tid med besvarande af de anmärkningar, som mot Stats-Utskottets föreliggande förslag blifvit riktade. Jag inser, att den framskridna tiden är föga lämplig dertill, och skulle derföre önska, att jag kunde träffa just de anmärkningar, som särdeles påkalla att bemötas. Huruvida jag deruti skall lyckas, betviflar jag väl, men vill emellertid bemöda mig om att blifva så kort som möjligt.

Jag måste börja med att vända mig emot den anmärkning, som i främsta rummet gjorts, nemligen att Stats-Utskottet icke haft befogenhet att i denna fråga framkomma med ett förslag, som tillika afser upptagande af lån för en framtid. Det hade visserligen varit bra, om man i rätt tid besinnat nödvändigheten af att för framtiden ordna ett lämpligt finans-system, men nu var Stats-Utskottet, då någon motion i ämnet icke blifvit väckt, uti den ställning, att Utskottet icke kunde upptaga frågan annorledes än i sammanhang med statsregleringen. Då förhållandet var sådant, frågar jag, om det kunnat vara Utskottet förment att anvisa den väg, det funnit lämpligast. Utskottet har visserligen insett, att det närvarande behovet vida enklare kan afhjelpas på annat sätt, och har därför äfven framställt ett särskildt förslag i sådant hänseende, men detta sednare är dock i Utskottets tanke icke det lämpligaste. Ty om man nu skulle börja att låna fyra eller fem millioner, så måste man äfven tänka på den tid, då detta lån skall betalas. Huru kort eller lång förfallotiden än bestämmes, så måste man likväl vara beredd på att åstadkomma liqvid. Man säger visserligen, att, om vi nu kunna få låna fem millioner inom landet, så böra vi äfven kunna få låna lika mycket en annan gång och dermed betala den första skulden, utan att behöfva gå utom landet. Låt vara, att vi alltid kunna vara försäkrade om dessa fem millioner, så måste likväl andra behof för fortsatta jernvägsbyggnader eller likartade ändamål uppkomma, för hvilka vi måste anskaffa nya medel, möjligen till än större belopp än nu, förutom dem som behöfvas till betalning af denna skuld. Då uppstår frågan, huru skall man kunna anskaffa dem, och härpå svarar man, att vi då få låna på enahanda sätt fem, tio millioner, allt efter som vi behöfva. Så har likväl icke Stats-Utskottet vågat resonnera, utan Utskottet har trott, att, om man endast skall vända sig till den inhemska penningemarknaden, den torde komma att befinnas allt för svag, för att på sådant sätt kunna tillfredsställa behovet, och att om så är förhållandet, man icke får räkna på att gå till väga med en dylik dubbel upplåning, afsedd att sörja på en gång för stundens behof och för återbetalning af redan upptagna lån. Hvad skulle slutligen blifva följden af dessa partiela lån? Jag är säker, att följden skulle blifva den, att vi måste upptaga ett utländskt lån, då de inhemska skulle betalas, såvida man icke får antaga, att alla anslag till fortsättning af jernvägsbyggnaderna framdeles skola förvägras. Min tanke är dock, att det finnes intet, som är mera betungande för vårt Statsverk än ett utländskt lån, och då jag önskar, att ett sådant aldrig vidare måtte komma i fråga, tror jag, att ingen annan utväg finnes än att antingen inställa eller åtminstone i betydlig grad inskränka dessa allmänna arbeten eller ock i rätt tid vända sig till den inhemska penningemarknaden. Då säger man: "nu är ej den rätta tiden att begära ett fonderadt inhemskt lån, utan vi måste vänta dermed, tills allmänheten bättre vant sig vid dylika obligationer." Det är möjligt, att detta kan sägas med skäl, och att Utskottet i detta hänseende tagit miste om den rätta tiden. Men då man ser, huru saken redan utvecklats, så torde det kanske icke vara alltför farligt att antaga, att tiden nu verkligen är inne, ty allmänheten bör redan hafva hunnit temligen vänja sig vid dylika lån. Erfarenheten visar, att sådana lån såväl för enskilda banker som Riksgäldskontoret lyckats rätt bra, och

sednast har Riksgäldskontorets lån af 6 millioner på tre år haft en oväntad framgång. Allmänheten synes sålunda nu vara temligen väl beredd för ett fonderadt lån. Vi hafva nu börsauktioner, der det visat sig, att dylika papper gå temligen noga efter sitt värde, och meningen torde vara ganska bestämd om dessa papper. Då nu förhållandet är sådant, torde det väl icke vara så alldeles oriktigt att försöka erbjuda allmänheten sådana papper. Man kan således å andra sidan våga säga, att det möjligen icke är för tidigt, och att saken åtminstone låter försöka sig. Säkert är, att om man icke börjar dermed, så lærer man aldrig komma till verkställigheten. Den hufvudsakliga striden gäller sålunda den rätta tidpunkten för lånets upptagande, och Stats-Utskottets enda fel torde vara det, att det möjligen bedömt tiden orätt och trott den i detta afseende vara längre avancerad, än den kanske verkligen är. För öfrigt anser jag Stats-Utskottet hafva gjort fullkomligt riktigt uti att föreslå lånet till det gifna beloppet. Om man icke söker åstadkomma ett verkligt inhemskt fondsystem, så är det ganska säkert, att man eljest måste kasta sig i händerna på mellanhänder, som fördyra lånet. När penningarne behövas på en gång, då torde det emellertid vara för sent att afgöra, om man bör taga ett dylikt lån och införa ett inhemskt fondsystem eller ej. Frågan gäller sålunda ej egentligen, om ett sådant lån nu bör tagas, utan huruvida det är lämpligt att Riksdagen *nu*, i anledning af de behof som förefinnas och dem som snart stunda, fattar beslut om införande af ett inhemskt fondsystem och bereder utväg att sätta beslutet i verket. Vill man verkligen saken, så tror jag för min del, att det är bäst att nu göra det, men det torde dock vara en möjlighet, att man kan vänta dermed till nästa riksdag utan synnerlig skada. Dock torde man härigenom äfventyra att förlora fördelar, om än af mera tillfällig art. Jag vill visserligen icke alltför strängt hålla på dem, men jag tror, att åtminstone de, som lika med mig frukta för upplåningar på den utländska marknaden, måste medgifva, att Stats-Utskottet har gjort rätt uti att erbjuda ett val äfven af den första utväg det föreslagit, om Riksdagen skulle anse tiden vara inne derför, samt att Utskottet äfven haft skäligen anledning att *nu* framtälla detta förslag, emedan, om man beslöte sig för ett dylikt lån, som icke obetydligt komme att inverka på de finansiella förhållandena, man dervid äfven bereder sig tillfälle att bedöma framtiden. Endast med ett system af denna beskaffenhet torde det vara möjligt att få reda på, om våra finansiella förhållanden äro sådana, att de medgifva en fortsättning af våra jernvägsbyggnader. Hvad räntan beträffar, kan jag icke säga, att jag finner det föreslagna beloppet af $4\frac{1}{2}$ procent så fördelaktigt för medlens erhållande, men jag röstade derför, i hopp att man skall kunna fortsätta dermed i längden. Staten bör visserligen ega rätt att använda samma medel för uppnående af sina ändamål som individen. Den satsen anser jag att man bör hålla på. Men om Staten skulle erbjuda alltför goda villkor, så befarar jag dock, att penningarne skola komma att dragas ifrån industrien alltför mycket. För att förekomma sådant anser jag, att statsobligationerna böra ställas på lägre räntefot, än allmänheten är van att taga. Derutaf måste väl följa en större kapitalrabatt än eljest. Men detta gör efter min öfvertygelse intet, ty en klok förvaltning bör kunna ställa så till, att den inhemska marknaden ej tryckes. Skulle

detta visa sig vara fallet, har man ju den utvägen att, när man utan skada kan undvara beloppet, minska kapitalrabatten och derigenom förekomma, att penningar inflyta på annat sätt än genom fast placering. I allt fall synes det dock vara rätt att nedsätta räntan och söka att småningom närma sig den perpetuela räntan, som aldrig står så högt och som utgör det mål, hvartill vi böra sträfvä. Detta är anledningen, hvarför Utskottet nu föreslagit räntan till $4\frac{1}{2}$ procent.

Då saken nu i alla fall ställer sig så, att, om Kammaren skulle anse det vådligt att nu upptaga detta lån och till följd af vissa konsiderationer icke antager Stats-Utskottets förslag, så har ju Utskottet icke derigenom gjort något ondt, och håller dessutom icke heller så strängt på förslaget, hvilket kan synas utaf den framställning Utskottet gjort i andra punkten af Betänkandet. I afseende på den anser jag, att lånebeloppet icke bör blifva högre än fyra millioner, emedan, då man icke skall göra afseende på framtida behof, man icke heller bör taga större lån, än som oundgängligen behöfves, för att få statsregleringen att gå ihop för det närvarande. Men då en så noggrannt begränsad summa som 3,400,000 R:dr icke gerna kan upplånas, så röstar jag för fyra millioner. Min åsigt är sålunda den, att jag helst skulle se, att första punkten, på sätt Grefve Posse föreslagit, nu blefve antagen, men att jag icke heller motsätter mig ett anstånd härmed till nästa riksdag, samt att jag i fråga om andra punkten förenar mig med dem, som yrkat, att lånebeloppet skall bestämmas till fyra millioner.

Herr Sjöberg: Jag vill börja med att erkänna, att jag tillhör deras antal, som med blandade känslor emottagit det förslag, Stats-Utskottet här framlagt. Ibland de omständigheter, som föranledt denna känsloblandning, är en, som jag icke hört någon talare förut vidröra, och som jag derföre önskar att få framhålla, nemligen frågan huruvida Stats-Utskottet grundlagsenligen egt eller icke egt rätt att göra en dylik framställning som den i första punkten förevarande. Enligt min uppfattning af 39 § 1 mom. Riksdagsordningen vill det synas klart, att det icke tillkommit Stats-Utskottet att utan föranledande af en Kongl. Proposition eller en enskild motion framlägga ett sådant förslag, då enligt nämnda moment Stats-Utskottet har att afgifva sådana förslag, som afse Statens, eller, som det heter, Stats- och Riksgäldsverkens oundgängliga behof. Skulle man icke anse en sådan uppfattning berättigad med stöd allenast af de i det åberopade grundlagsstadgandet förekommande orden: "föreslå hvad till fyllandet af deras behof erfordras," så skall man otvifvelaktigt få ett klart begrepp härom genom det följande: "sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna". Det vill således synas utom allt tvifvel, att förslaget redan ur denna synpunkt är förkastligt.

Hvad sjelfva saken beträffar, anser jag, att en fråga som denna ej bör komma till utförande utan Regeringens initiativ. Det är visserligen sannt, att Regeringens rätt härutiinnan ur finansiell synpunkt är begränsad, men det torde dock vara klart, att en fråga af så genomgripande art bör till sin första grund hafva Regeringens auktoritet; och således torde det äfven af denna orsak hafva varit obefogadt af Stats-Utskottet att

att derförutan framlägga sitt förslag. Att detta kommit så sent fram till Riksdagen, har förut blifvit anmärkt af några talare; och jag skulle icke förspilla några ord med att upprepa denna anmärkning, om jag icke hört en talare der borta i hörnet bakom mig påstå, att detta skäl vore ohållbart, emedan, såsom han förmenade, Kammarens ledamöters andliga förmögenheter nu mot slutet af Riksdagen nått sin största fullkomning, och att ledamöterna nu först blifvit varma i kläderna samt derföre bäst vore i stånd att bedöma en fråga sådan som denna. Skulle jag vända denna argumentation emot den värde talaren själf, så skulle jag säga, att detta antagande vore mera ohållbart än något annat, hvarmed han ännu under denna riksdag framkommit.

Ser jag nu på den finansiella delen af frågan, så behöfver jag dervid icke länge uppehålla mig, efter hvad Friherre Gripenstedt härom yttrat. Otvifvelaktigt är dock, att den föreslagna räntefoten af 4½ procent är sådan, att den måste motverka eller till och med omintetgöra lånets upptagande samt hindra uppnåendet af det mål, hvarefter man sträfvat. Lika otvifvelaktigt är äfven, att, derest lånet komme till stånd, det skulle medföra betänkliga rubbningar också i andra afseenden; men Stats-Utskottet har icke försökt att ingå i någon undersökning i detta hänseende. Såsom bevis kan man nemligen icke gerna antaga den helt löst framkastade satsen, att lånet icke skall komma att utöfva något inflytande på landets industri och jordbruk. Således borde Riksdagen endast på grund af Stats-Utskottets tycke härom besluta. Jag vågar likväl tro, att detta skäl icke kan ensamt vara tillräckligt för fattandet af ett så viktigt beslut.

En ärad talare midt emot mig har sökt framhålla nyttan och vigten af produktiva företag. Jag delar fullkomligt hans åsigt i detta fall, ehuru jag af hans framställning i öfrigt tyckte mig finna, att våra meningar om de allmänna grunderna och villkoren för all kapitalbildning äro något stridiga. Jag vill i anledning af hans föredrag endast tillägga, att jag räknar jernvägen emellan Norrköping och Nässjö till produktiva företag.

Nyttan af att redan nu genom ett jernvägs lån söka förekomma den påtryckning, som jernvägsintressena vid en kommande riksdag skulle kunna utöfva, kan jag ej se, och jag kan således icke utur den synpunkten finna det vara skäl att ingå på Stats-Utskottets förslag. Den nuvarande Representationen har visat sig ega en hög grad af motståndskraft, och till och med hennes värsta motståndare måste erkänna, att en sådan verkligen finnes. Den har obestriddligen visat sig i fråga om förmåga att undertrycka vissa jernvägsplaner. Hade vi nu icke det nya representationssättet, skulle äfven enligt den gamla Riksdagsordningen en Riksdag nu vara församlad; och det lider intet tvifvel, att de jernvägsplaner, som grodde i Riksens Ständers bröst, då dessa sednast möttes, nu i sådan händelse varit nära att genomföras, utan afseende på det äfventyr för framtiden landet derigenom komme att underkastas. Jag vågar derföre påstå, att det skäl man anført, att det ifrågasatta lånets upptagande skulle hafva det goda med sig, att derigenom framtida jernvägsförslag kunde blifva begränsade eller inskränkta, icke är hållbart.

Det synes dessutom något betänkligt för Andra Kammaran, som i sin nuvarande sammansättning snart motser sin sista timme, att nu

fatta ett sådant beslut, då det icke låter sig sägas, att Kammarens ledamöter, åtminstone i egenskap af representanter, komma att få erfara verkningarne deraf. Och skulle vi äfven vilja fatta detta beslut, i full akt och mening att tillse, det följderna af ett sådant beslut blefve de bästa möjliga, så måste vi likväl medgifva, att vår ställning är sådan, att åtminstone icke hvar och en ibland oss kan påräkna att framdeles utöfva något inflytande i fråga derom.

Jag vågar på dessa i korthet anförda skäl afstyrka bifall till Utskottets framställning och instämma uti Herr Carl Ifvarssons förslag.

Herr Orre: Jag afstår från ordet och vill endast nämna, att jag yrkar afslag å Utskottets hemställan samt instämmer i det förslag, som uti Herr Carl Ifvarssons reservation finnes framlagdt.

Herr Hessle: Äfven jag kommer att rösta för afslag å Utskottets hemställanden i dessa punkter, samt förenar mig till alla delar i det af Herr Berger formulerade förslaget.

Herr Fredrik Petersson: Jag ber endast få tillkännagifva, att jag yrkar bifall till Herr Carl Ifvarssons reservation.

Herr Engman: I likhet med flere föregående talare vill icke heller jag uppehålla Kammarens tid, utan ber endast få nämna, att jag i allo gillar den reservation, som Herr Carl Ifvarsson m. fl. afgifvit, hvarföre jag ock yrkar bifall till densamma.

Öfverläggningen förklarades nu vara slutad. I afseende å 1:sta punkten framställde Herr Talmannen propositioner först på bifall till Utskottets hemställan, dernäst på bifall till samma hemställan men med den förändring som Herr Grefve Posse föreslagit, vidare på bifall till Utskottets hemställan men med den ändring Herr Berger ifrågasatt, och slutligen på afslag å Utskottets hemställan. Af dessa propositioner förklarade Herr Talmannen sig anse den på bifall till det af Herr Grefve Posse framställda förslaget vara med öfvervägande ja besvarad. Då likväl omröstning begärdes, blef, efter fattadt beslut att afslag skulle uppställas såsom kontraposition, nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af dess Memorial N:o 99, med följande förändringar i första styckets lydelse: att det å 10:de raden förekommande ordet: *"omkring"* utbytes emot ordet: *"högst"*;

att i stället för det å 11:te raden förekommande ordet: *"högst"* införas orden: *"icke mer än"*;

samt att de å 12:te och 13:de raderna förekommande orden: *"intill nästa riksdag"* utbytas emot orden: *"intill slutet af år 1870"*;

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej:

Vinner nej, är Utskottets hemställan i förevarande punkt af Kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 35 ja och 115 nej; och hade Kammaren alltså afslagit Utskottets hemställan i denna punkt.

Hvad åter 2:dra punkten beträffade, framställde Herr Talmannen, sedan Herr von Troil återtagit sin särskilda mening, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i öfrigt, men med den ändring deri som förordats af Herr Grefve Posse, dels ock på afslag å Utskottets hemställan jemte bifall till det af Herr Carl Ivarsson framställda yrkandet. Den sistnämnda af dessa propositioner förklarade Herr Talmannen sig finna besvarad med öfvervägande ja; och hade Kammaren alltså beslutat: "att Fullmäktige i Riksgäldskontoret må ega upplåna ett belopp, motsvarande högst fyra millioner riksdaler mot obligationer, lydande å Svenskt mynt, ställda till innehafvaren att återbetalas å bestämda tider, hvilka uti obligationerna böra angifvas, ej kortare än fem år och ej längre än tio år från obligationernas utgifningsdag, och må Fullmäktige bestämma obligationernas räntefot och valörer samt bevilja den kapitalrabatt, som af omständigheterna möjligen påkallas".

Punkterna 3 och 4 (å sid. 7)

Biföllos.

§ 4.

Föredrogs och birölls Riksdagens Kansli-Deputerades Memorial N:o 5, angående arvoden till de personer, som bestridt sekreterare- samt förenade registrators- och kanslistbefattningarne i Riksdagens Kansli.

§ 5.

Godkändes följande, af vederbörande Utskott afgifna och nu föredragna dels förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t, nemligen:

N:o 69, om revision af fattigvårdsförordningen och af stadgan rörande försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer;

N:o 70, angående beräkningen af Statsverkets inkomster;

N:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörande af det till handels- och sjöfartsfonden i Riksstatens sju hufvudtitel uppförda förslagsanslag m. m.;

N:o 72, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens första hufvudtitel;

N:o 73, angående dito under andra dito;

N:o 74, angående dito under tredje dito;

N:o 75, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens fjerde hufvudtitel;

N:o 76, angående dito under femte dito;

N:o 77, angående dito under sjette dito;

N:o 78, angående dito under sjunde dito;

N:o 79, angående dito under åttonde dito;

N:o 80, angående dito under nionde dito;

N:o 81, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag icke blifvit beviljade;

N:o 82, i anledning af väckta frågor angående grundskatternas om-sättning i penningar m. m.;

N:o 83, angående förändrade stadganden rörande främmande kristna trosbekännare och deras religionsöfning; och

N:o 84, angående upphäfvande af Kongl. förordningen den 23 Oktober 1860 rörande ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den som träder till eller utsprider villfarande lära; samt

dels förslag till paragraferna i Riksdagsbeslutet, nemligen:

N:o 9, angående décharge för Bankofullmäktige;

N:o 10, angående décharge för Fullmäktige i Riksgäldskontoret;

N:o 11, angående förändring i instruktionen för Revisorerna af Stats-verket;

N:o 12, angående bankoärende;

N:o 13, angående dito; och

N:o 14, angående dito.

§ 6.

Protokollsutdrag rörande det under § 3 här ofvan antecknade ärende upplästes och godkändes.

§ 7.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt honom tillhandakommen skrifvelse från Hans Maj:t Konungens tjenstgörande öfverstekammarherre, ankomma i morgon kl. 1 på dagen till Kammarens samlingsrum tvänne Hans Maj:t Konungens öfverstekammarjunkare, för att, enligt det för Riksdagens afslutande utfärdade ceremoniel, inbjuda Kammarens ledamöter att lördagen den 15 dennes, efter slutad gudstjenst i Storkyrkan, sig å Rikssalen infinna.

Efter detta tillkännagifvande åtskiljdes nu, kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m., Kammarrens ledamöter, men sammanträdde åter

Kl. 8 e. m.

§ 8.

Justerades följande förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser, nemligen:

Riksdagens Kanslis förslag, N:o 85, angående förening af folkskolelärare-, klockare- och orgelnist-tjenster;

Stats-Utskottets förslag, N:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående vissa grunder för förvaltningen af Statens jernvägs- trafik och särskildt för den dervid anställda personals aflöning m. m.; och

Lag-Utskottets förslag, N:o 87, om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom; äfvensom

Sistnämnda Utskotts förslag, N:o 88, angående tillägg till 15 Kap. 2 § Rätttegångsbalken i fråga om fullmäktigskap.

§ 9.

Till bordläggning anmälades Stats-Utskottets nu inkomna Memorial:

N:o 100, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för Riksgäldskontoret; och

N:o 102, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Stats-Utskottets Memorial N:o 99, i fråga om anskaffande af de för Riksgäldskontorets utgifter erforderliga medel; samt

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 17, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 9 e. m.

In fidem
H. Husberg.